

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zpravodaj je tištěn na papíru původem z lesů s certifikátem FSC (Forest Stewardship Council), kde se hospodářství sociálně a ekologicky šetrným způsobem podle stanovených standardů.

OBSAH:

Události měsíce

Setkání s velvyslanci	2
Zjednodušená administrativa pro odběr vod	3
Kompenzační opatření elektrárny Prunéřov	4
Evropští ministři o klimatu	4
Obnovení činnosti česko-polské komise	5
Vyznamenání CITES českým kontrolorům	6
Český ráj obhájil titul Evropský geopark	6
EU o energetické spotřebě obytných budov	8
Centrální nákup minimalizuje ceny	8
Evropský týden mobility 2010	9
Odpad vrácený z Brazílie	10
36. ročník MFF Ekofilm	12

Finance

Aktuální stav programu Zelená úsporám	14
Jak šetřit u domácích spotřebičů	14

Téma

Rostlina a živočich měsíce: potápka černokrká a puchýřka útlá	16
Dohoda o ochraně africko-eurasijských stěhovavých vodních ptáků	19

Z rezortu

ISPOP rozšiřuje nabídku e-Governmentu pro ohlašovatele	20
Můj kousek Země 2010	21
Národní dialog o vodě	21

Analýzy, souhrny, komentáře

Česká krajina si zaslouží naši pozornost	22
--	----

Tipy

Ozvěny Ekofilmu	27
Výroční zpráva České geologické služby	27

NOVELA ZÁKONA O OCHRANĚ OVZDUŠÍ

Ministr životního prostředí Pavel Drobil spolu s premiérem Petrem Nečasem a poslankyní Kristýnou Kočí představil v říjnu novelu zákona o ochraně ovzduší.

Cílem této novely je zlepšit kvalitu ovzduší v Moravskoslezském kraji a dalších oblastech, kde dlouhodobě dochází k výraznému překračování imisních limitů. „Chceme tak především snížit zátěž občanů, kteří jsou vystavováni zdravotním rizikům,“ zdůraznil ministr životního prostředí Pavel Drobil.

Novela zákona mimo jiné zavádí nízkoemisní zóny, tedy zóny, kam smí vjet jen automobily, které plní dané emisní parametry. Zóny bude možné stanovit jen tam, kde dochází k překračování imisních limitů a kde současně existuje objízdná trasa.

Ministr Drobil zároveň představil další významný krok rezortu – tzv. ekoaudit. „Jeho cílem je zjednodušení environmentální legislativy, které povede ke snížení administrativní náročnosti, k větší přehlednosti a ve výsledku i ke zlepšení podnikatelského prostředí v ČR. Jen tři nejdůležitější opatření by mohla přinést úsporu až 850 milionů korun,“ uvedl Pavel Drobil. Ministerstvo podle něj zvažuje 96 konkrétních návrhů, které se dotknou osmi klíčových zákonů.

*Petr Kučera, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red),
foto archiv Úřadu vlády ČR*

Setkání s velvyslanci

Ministr životního prostředí Pavel Drobil se 7. října sešel s více než 40 velvyslanci evropských a mimoevropských států.

Při této příležitosti je ministr Drobil mimo jiné seznámil s hlavními body programového prohlášení vlády zaměřené na priority v oblasti environmentální politiky.

„Česká republika už od svržení totality patří mezi země, které důsledně dbají na obnovu životního prostředí. Byli jsme si vědomi svého deficitu, a proto jsme do této oblasti investovali více než rozvinuté země. Přijali jsme rovněž vyspělou environmentální legislativu. Díky tomu jsme neměli problém se ihned od našeho přijetí do EU plně zapojit do evropské environmentální politiky,“ uvedl během setkání ministr Drobil.

Petr Kučera, tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)

Foto MŽP – Dorian Hanuš

▲ Ministr Drobil a maďarský velvyslanec.

▲ Setkání ministra životního prostředí Pavla Drobila s velvyslanci evropských a mimoevropských států.

▲ Dotaz z publika.

Z pracovních cest ministra životního prostředí

Ministr životního prostředí Pavel Drobil se v říjnu sešel se starosty Karvinska, Třinecka, Jablunkovska a Těšínska, navštívil Elektrárnu Dětmárovice a Brněnskou přehradu, zúčastnil se otevření Technologického centra Ostrava a rovněž navštívil Plzeň.

Ministr Drobil se 4. října sešel se starosty Karvinska. Hlavními tématy setkání byly především ochrana ovzduší, protipovodňová opatření a dopravní infrastruktura.

Dále si ministr prohlédl Elektrárnu Dětmárovice, která je svým výkonem 800 MW největší klasickou elektrárnou na Moravě. Během prohlídky se ministr Drobil seznámil s nejnovějšími ekologickými opatřeními

elektrárny, centrálním zásobováním tepla do okolních měst a také s technologií možného spalování směsi z ostravských ropných lagun.

Při návštěvě Brněnské přehrady 5. října ministr životního prostředí potvrdil přísun dotace 164 milionů korun. Peníze poslouží k vyčištění Brněnské přehrady od sinic. „Projekt je před dokončením a ministerstvo nemá v tuto chvíli důvod bránit jeho realizaci,“ uvedl ministr Drobil. Projektu ještě musí dát zelenou ministerstvo financí.

O tři dny později se ministr zúčastnil slavnostního otevření první haly nového Technologického centra Ostrava (TCO). Centrum ponese jméno duchovního otce myšlenky jeho výstavby, pana Václava Roubíčka. Význam TCO spočívá především v testování vývojové technologie na ekologickou likvidaci odpadů. Ministr Drobil během svého projevu mimo jiné ocenil vznik centra, ve kterém se například plánuje pokračovat ve vývoji pyrolýzy, která

za vysokých teplot a bez přístupu vzduchu rozkládá odpad na energeticky využitelné kapaliny, plyny a tuhé látky.

Spolu s předsedou vlády Petrem Nečasem se ministr Pavel Drobil 11. října sešel v Třinci se starosty Třinecka, Jablunkovska a Těšínska. Během setkání hovořili mimo jiné o problémech s ovzduším v Moravskoslezském kraji. Později ministr Drobil a premiér Nečas slavnostně zahájili výstavu

Příběh planety Země. Tuto výstavu můžete na ostravském výstavišti Černá louka shlédnout až do konce prosince.

Hlavním cílem návštěvy Plzně, kterou ministr životního prostředí uskutečnil 12. října, bylo seznámení se s provozem plzeňské teplárny, především nového bloku pro spalování biomasy, a s projektem výstavby nové plzeňské spalovny komunálního odpadu. „V plzeňské teplárně se při

výrobě tepla a elektrické energie využívá stále větší podíl biomasy. Pokud u Chotíkova vznikne i zařízení na energetické zpracování odpadu, kterému se zjednodušeně říká spalovna, je to ten správný způsob, jak využít další zdroj energie,” prohlásil v Plzni Pavel Drobil.

*Petr Kučera, tiskové oddělení MŽP
upraveno (red)*

Zjednodušena administrativa pro odběr vod

Letošním prvním srpnem nabyl účinnosti zákon č. 150/2010 Sb., kterým se mění znění zákona č. 254/2001 Sb., o vodách (tzv. vodního zákona). v souvislosti s tím se změnila i některá ustanovení § 88, týkající se poplatků za odebrané množství podzemní vody.

Pro oprávněné odběratele nebo provozovatele zdrojů podzemních vod je podstatná změna ust. § 88 odst. 5 vodního zákona, která vede ke snížení administrativní zátěže odběratelů i dotčených správních úřadů. Odběratel nebude povinen poplatkové hlášení podávat, pokud nepodléhá zpoplatnění podle ust. § 88 odst. 2 vodního zákona a rovněž v případě, že od posledního jím podaného poplatkového hlášení nedošlo ke změně povolení k odběru podzemní vody, na jehož základě bylo první poplatkové hlášení podáno (ust. § 88 odst. 5 vodního zákona).

Proto Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP) na podkladě poplatkového hlášení podaného do 15. října 2010 vydá dotčeným subjektům podle ust. § 88 odst. 7 vodního zákona zálohový výměr se stanovenou roční výší záloh a výší čtvrtletních nebo měsíčních splátek a tento zálohový výměr bude dále platný až do doby, než by došlo k případným změnám (dle ust. § 88 odst. 5 vodního zákona).

ČIŽP je povinna tento nový zálohový výměr vydat, protože platnost zálohových výměrů vydaných podle vodního zákona

před touto novelou byla dosud omezena kalendářním rokem, pro který byl výměr vydán. Současně může být nový zálohový výměr vydán pouze na základě žádosti subjektu – za žádost se považuje podané poplatkové hlášení.

Více informací podají pracovníci ředitelství České inspekce životního prostředí Petra Valouchová (valouchova@cizp.cz), Zora Králová (kralova@cizp.cz), Ladislav Bíža (biza@cizp.cz).

*Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP
upraveno (red)*

Z USTANOVENÍ VODNÍHO ZÁKONA

§ 88 odst. 5

Pro stanovení výše záloh poplatku pro následující kalendářní rok je odběratel povinen zpracovat poplatkové hlášení, ve kterém sdělí svoje identifikační údaje podle právního předpisu upravujícího správu daní a poplatků a uvede skutečnosti rozhodné k výpočtu zálohy, zejména údaje o povoleném množství odběru podzemních vod v členění podle odběrů podzemních vod podle jednotlivých povolení a účelu jejich použití. v poplatkovém hlášení vypočte odběratel výši záloh poplatku pro následující kalendářní rok a předloží jej České inspekci životního prostředí do 15. října běžného roku. Odběratel není povinen poplatkové hlášení podávat, pokud nepodléhá zpoplatnění podle odstavce 2. Odběratel rovněž není povinen podávat poplatkové hlášení v případě, že od posledního jím podaného poplatkového hlášení nedošlo ke změně povolení k odběru podzemní vody, na jehož základě bylo první poplatkové hlášení podáno. Vzor poplatkového hlášení stanoví Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství vyhláškou.

§ 88 odst. 2

Poplatek za odebrané množství podzemní vody. Poplatek se neplatí za skutečný odběr podzemní vody z jednoho vodního zdroje menší nebo rovný 6 000 m³ za kalendářní rok nebo menší nebo rovný 500 m³ v každém měsíci kalendářního roku, dále za odběry povolené k účelu získání tepelné energie, za odběry vody ke snížení znečištění podzemních vod, za odběry vody ke snižování jejich hladiny a za odběry vody sloužící hydraulické ochraně podzemních vod před znečištěním.

§ 88 odst. 7

Česká inspekce životního prostředí na podkladě poplatkového hlášení a ověření údajů rozhodných pro výpočet záloh poplatku rozhodne o výši zálohy a výši čtvrtletních nebo měsíčních splátek zálohovým výměrem, který doručí odběrateli a správci daně příslušnému podle sídla nebo místa pobytu odběratele do 15. prosince běžného roku. Opravný prostředek proti zálohovému výměru nemá odkladný účinek. Výše záloh a výše čtvrtletních nebo měsíčních splátek stanovená zálohovým výměrem platí až do doby jejich změny novým zálohovým výměrem. Česká inspekce životního prostředí předává Generálnímu ředitelství cel do konce kalendářního roku seznam všech platných zálohových výměrů.

Kompenzační opatření elektráren Prunéřov

Ministerstvo životního prostředí přijalo navrhovanou úsporu skleníkových plynů pro oblast Prunéřova.

V dubnu 2010 vydalo MŽP souhlasné stanovisko EIA k obnově elektrárny Prunéřov II s podmínkou, která měla kompenzovat použití technologie s nižší účinností, než mají nejlepší dostupné technologie. Šlo o požadavek na úsporu 205 082 tun CO₂/rok. Po dobu 25 let předpokládaného provozu elektrárny by to bylo téměř 5,13 miliónů tun CO₂.

Návrh na kompenzační opatření měla společnost ČEZ, a. s., předložit MŽP do tří měsíců od vydání stanoviska. První návrh MŽP vrátilo s tím, že musí být ještě doplněn o další aspekty. Doplněný návrh společnost ČEZ předložila ministerstvu dne 17. 9. 2010.

ČEZ navrhuje nemodernizovat elektrárnu Prunéřov I, ale k roku 2019 ji vyřadit z provozu a od 1. 1. 2016 pak převést blok B21 elektrárny Prunéřov II do omezeného provozu 1 500 hodin za rok.

Těmito opatřeními se v letech 2016 až 2018 každoročně uspoří 358 tis. tun CO₂ a v období 2019 až 2023 každoročně 1 675 tis. tun CO₂. Celkově dojde v období let 2016 až 2023 k úspoře 9, 446 mil. tun CO₂, což je hodnota vyšší, než hodnota určená ministerstvem, která požaduje celkem 5,13 mil. tun CO₂. Tím ČEZ také plní další podmínku ze stanoviska EIA, která ukládá snížení ročně vypuštěných emisí tuhých znečišťujících látek, oxidu siřičitého a oxidů dusíku v komplexu elektráren Prunéřov.

Těmito opatřeními se nejen vyrovná, ale o 84 % překročí požadovaná úspora skleníkových plynů, dále se sníží množství prachu, oxidů síry a oxidů dusíku.

Akciová společnost ČEZ se v předloženém návrhu kompenzačních opatření také zavázala, že snížení vypuštěných emisí nepřeveďe na žádný jiný zdroj v portfoliu ČEZ spalující fosilní paliva, že

je již dříve nezvažovala v Akčním plánu ČEZ a ani v interních dokumentech ČEZ, že zajistí nízkoemisní nebo bezemisní zdroje ve svém portfoliu, které tuto výrobu budou schopny v daných letech nahradit a že uspořené finanční prostředky investuje do bezemisních zdrojů energie. Zároveň ČEZ realizuje výsadbu nelesní trvalé zeleně formou parkové nebo liniové výsadby v zastavěných územích a na zastavitelných plochách obcí ve vysazeném půdním ekvivalentu v min. počtu 200 tisíc kusů stromů (podmínky a pravidla výsadby budou definovány v rámci samostatného grantového programu).

Oba návrhy kompenzačních opatření si můžete prohlédnout na www.mzp.cz.

*Petr Kučera, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)*

Evropští ministři životního prostředí o klimatu

V Lucemburku se 14. října 2010 sešli ministři a ministryně životního prostředí sedmadvaceti členských států Evropské unie, aby pokračovali v diskuzi o unijním závazku na redukci emisí skleníkových plynů do roku 2020 o více než 20 % oproti úrovni roku 1990.

Tato otázka již byla otevřena na minulém zasedání Rady pro životní prostředí v červnu 2010. Ministři tehdy zdůraznili potřebu analýzy dopadů případného vyššího závazku, než je 20 %, na jednotlivé členské země. Stejný požadavek se ozýval také během říjnového zasedání Rady.

„Přijaté závěry Rady jsou důležitým krokem v rámci vnitrounijní diskuse o snižování emisí skleníkových plynů. Česká republika během diskuse zdůraznila, že stále postrádá analýzu detailních dopadů na jednotlivé členské státy a průmyslové sektory, kterou by Evropská komise měla vypracovat, aby bylo mož-

né pokročit v diskuzi o tomto tématu,“ vysvětlila první náměstkyně Rut Bízková, která na zasedání zastupovala ministra Pavla Drobila, a doplnila, že zásadním prvkem této diskuse musí být i pokrok v mezinárodním vyjednávání o ochraně klimatu s tím, že snižování emisí se musí týkat všech nejvýznamnějších světových ekonomik, včetně USA a Číny. Mezinárodní aktivita v této oblasti je zásadní pro ochranu konkurenceschopnosti evropského průmyslu a ostatních sektorů ekonomiky. Ministři se dohodli, že debata o redukčních cílech pro emise skleníkových plynů bude proto dále pokračovat.

Mezinárodního vyjednávání o ochraně klimatu se týkal také další bod jednání, ve kterém ministři schválili pozici EU pro nadcházející konferenci smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, která se uskuteční na přelomu listopadu a prosince v mexickém Cancúnu. V přijatých závěrech Rady k tomuto bodu ministři jasně deklarovali podporu pro dosažení vyváženého balíčku rozhodnutí, který by měl nastavit základní prvky budoucí mezinárodní architektury tak, aby bylo možné uzavřít novou globální právně závaznou dohodu o ochraně klimatu. „Pro úspěch mezinárodního vyjednávání v Cancúnu je důležité, aby přes různost názorů v jednotlivých členských zemích Evropská unie vystupovala jednot-

ně. Pro nás je významné, aby jednotlivé strany byly více nakloněny kompromisům, které jedině mohou zaručit úspěch nadcházejícího klimatického summitu,“ upozornila Rut Bízková.

Mezi dalšími tématy, o kterých ministři životního prostředí diskutovali, bylo nakládání s geneticky modifikovanými organismy na území Evropské unie, kde jsou pozice členských států rozdílné. Ministři rovněž přijali pozici Evropské unie na 10. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti v japonské Nagoji, na němž by měl být přijat nový Strategický plán Úmluvy, který pomůže při integraci problematiky ochrany biologické rozmanitosti do ostatních klíčových politik.

Rut Bízková informovala evropské ministry o výsledcích 6. zasedání smluvních stran Dohody o ochraně populací evropských netopýřů, které se v Praze uskutečnilo ve dnech 20.–22. září 2010. Bylo to poprvé v novodobé historii České republiky, kdy naše země hostila zasedání smluvních stran mezinárodní dohody v této oblasti ochrany přírody. Organizace tohoto zasedání patří mezi nejvýznamnější příspěvky České republiky k Mezinárodnímu roku biodiverzity.

Další zasedání Rady pro životní prostředí by se mělo uskutečnit dne 20. prosince 2010 v Bruselu.

*Helena Kostohryzová,
odbor EU a politiky životního prostředí MŽP*

Obnovení činnosti česko-polské komise

Ministr životního prostředí České republiky Pavel Drobil se 22. října ve Varšavě zúčastnil 5. zasedání česko-polské Smíšené komise pro otázky spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí.

V rámci jednání této skupiny se uskutečnilo i bilaterální setkání s polským ministrem životního prostředí panem Andrzejem Kraszewskim.

Důležitým tématem jednání byla kvalita ovzduší v hraniční oblasti česko-polského regionu. Obě strany se dohodly, že posílí koordinaci v rámci pracovní skupiny pro ochranu ovzduší a že budou pravidelně poskytovat a vyměňovat si imisní a emisní data, která využijí ke zpracování objektivních rozptylových studií. Za českou stranu bude monitoring provádět Český hydrometeorologický ústav a zúčastní se i Česká inspekce životního prostředí, za polskou stranu bude do projektu zapojena obdobná instituce. Ministři také pozitivně zhodnotili spolupráci národních parků a dohodli se na intenzivnější spolupráci mezi oběma inspekcemi životního prostředí.

Ministr životního prostředí ČR Pavel Drobil se zajímal o aktuální stav přestavby hnědouhelné elektrárny Turów a požádal polskou stranu o informace o možných vlivech na životní prostředí. Zmínil se také o možných dopadech hnědouhelného dolu Turów na kvalitu podzemních vod, zejména na její další využití jako pitného zdroje.

▲ Karkonosze

Dalším tématem byla příprava obou zemí na 16. zasedání konference smluvních stran Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu a na 6. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu, které proběhne ve dnech 29. listopadu až 10. prosince 2010 v mexickém Cancúnu, a předpoklady pro snížení emisí skleníkových plynů o více než 20 %. Obě delegace si sdělily své pozice k implementaci klimaticko-energetického balíčku a potvrdily spolupráci obou zemí v této oblasti.

Polský ministr seznámil českou delegaci s připravovanými prioritami polského předsednictví v Radě EU ve druhé polovině roku

2011. Česká republika předávala polské straně praktické informace a zkušenosti s plánováním a průběhem předsednictví v Radě EU v průběhu letošního roku prostřednictvím několika společných seminářů. Ministr Drobil potvrdil další pokračování této spolupráce a podpory polskému předsednictví s polským Ministerstvem životního prostředí.

Příští setkání česko-polské Smíšené komise pro otázky spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí se uskuteční ve druhé polovině roku 2011 v České republice.

*Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)*

Vyznamenání CITES českým kontrolorům

Generální sekretář Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES) udělil v Ženevě vyznamenání Generálnímu ředitelství cel České republiky a České inspekci životního prostředí za jejich příkladné úsilí v boji proti nezákonnému obchodování s papoušky.

Od roku 2006 spolupracovaly obě zmíněné instituce na dlouhodobém šetření zaměřeném na pašování vzácných papoušků. Současně byly práce na vyšetřování koordinovány s ostatními orgány činnými v trestním řízení po celém světě a s generálním sekretariátem Interpolu.

Šetření odhalilo rozšířené padělání dokladů CITES, nepravdivá prohlášení o chovu v zajetí a používání falešných kroužků. Přitom se podařilo nejen zmapovat nové formy a cesty pašování papoušků, ale zároveň také vyvinout postupy a metody, jak jim čelit. Zvláštní význam pak mají záchyty těch nejohroženějších druhů papoušků, např. tří arů kobaltových (*Anodorhynchus leari*), jejichž výskyt ve volné přírodě nepřesahuje 1000 jedinců a od toho se odvíjí jejich hodnota. Stinnou stránkou věci pak je to, že do nelegálního obchodu s papoušky jsou zapojeni i čeští občané operující na území celé Evropské unie. Šetření pokračuje a stíhání podezřelých je zahájeno.

Vyznamenání bylo předáno v Ženevě během ceremoniálu v rezidenci velvyslance Tomáše Husáka, stálého zástupce České republiky při úřadu OSN a dalších mezinárodních organizací. Vyznamenání jménem Generálního ředitelství cel převzal pan Lubomír Doskočil a jménem České inspekce životního prostředí paní Pavla

Říhová. „Pro všechny, kteří se na případu podíleli, je to velká pozitivní motivace a dobrý pocit, že si někdo naší práce váží a že ji oceňuje. Doufáme, že toto ohodnocení nám pomůže v další činnosti, usnadní vzájemnou spolupráci a pomůže i všem ostatním pochopit, že nelegální obchod s ohroženými druhy je závažný problém, kterému je nutné věnovat pozornost,“

řekla Pavla Říhová, vedoucí oddělení kontroly CITES ČIŽP.

„Pašování exemplářů CITES je oblast, která je často velmi dobře organizovaná a její výnosy jsou srovnatelné například i s pašováním drog a mnohdy je předmětem činnosti velmi dobře organizovaných mezinárodních zločineckých skupin. Odhalování a rozkrývání takového trestné činnosti je velmi náročné a vyžaduje úzkou spolupráci kontrolních orgánů na národní i mezinárodní úrovni. Velmi si vážím ocenění, kterého se nám dostalo, a jsem rád, že takto byla oceněna nejen práce Celní správy České republiky, ale i práce našeho nejvýznamnějšího partnera v boji proti pašerákům zvířat, České inspekce životního prostředí,“ uvedl k předanému ocenění Pavel Novotný, Generální ředitel Generálního ředitelství cel.

Sekretariát CITES zahájil udělování těchto vyznamenání v roce 2002 za účelem ocenění příkladných výsledků kontrolní činnosti jednotlivců nebo organizací, které přispěly k prosazování této úmluvy.

Další informace najdete na stránkách České inspekce životního prostředí www.cizp.cz nebo Generálního ředitelství cel www.cs.mfcr.cz.

*Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)*

Český ráj obhájil titul Evropský geopark

Geopark Český ráj, který byl před pěti lety na řeckém ostrově Lesbos přijat mezi evropské a globální geoparky podporované organizací UNESCO, obhájil na tomtéž místě na další čtyři roky své členství v Síti Evropských geoparků a Síti Globálních geoparků.

Návazně na 26. zasedání Koordinačního výboru Sítě evropských geoparků a u příležitosti desetiletého výročí její existence se konala 9. konference Sítě evropských

geoparků, a to právě na ostrově Lesbos, kde sídlí jeden ze čtyř zakladatelských geoparků této sítě Zkamenělý les (Lesvos Petrified Forest Geopark).

Při této slavnostní příležitosti přijali zástupci geoparku Český ráj a Ministerstva životního prostředí ČR z rukou ministra řeckého životního prostředí a energetiky Nikose Sifouna-

kise a koordinátora Sítě Evropských geoparků Nikolaose Zourose certifikát potvrzující členství Geoparku Český ráj v Síti evropských geoparků podporovaných UNESCO. Revalidační zpráva jako podklad pro rozhodování Koordináčního výboru Sítě evropských geoparků velmi příznivě hodnotila pokrok geoparku v oblasti finančního i personálního řízení, turistické infrastruktury a nabídky a také v oblasti vzdělávání i výzkumu.

Český ráj je jediným územím v České republice, který je certifikovaným národním, evropským i globálním geoparkem. Ministerstvo životního prostředí ČR vyhláší je národní geoparky ČR a spravuje relativně mladou Sít národních geoparků prostřednictvím Rady národních geoparků. V této síti je prozatím kromě Národního geoparku Český ráj pouze Národní Geopark Egeria (Karlovarský kraj), zájem však projevují další kandidáti, mezi nimi např. Geopark GeoLocci (Plzeňský kraj) či Geopark Vysočina.

Ministerstvo životního prostředí ČR na konferenci prezentovalo též svou spolu-

práci v této oblasti s rozvojovými zeměmi, jako je Nikaragua, kde byl v rámci projektu České geologické služby připraven návrh na Geopark Rio Coco, nebo Demokratická republika Kongo, kde ministerstvo podporuje v rámci komplexního zalesňovacího projektu nadace Zelené plíce světa analýzy na zjištění potenciálu pro zřízení geoparku v provincii Maniema.

Společenství globálních geoparků se rozprostírá již na čtyřech kontinentech, zahrnuje 77 geoparků ve 25 zemích, z nichž se 42 nachází v 16 evropských zemích. Smyslem činnosti geoparků je nejen ochrana a atraktivní výklad mimořádného geologického dědictví, ale především udržitelný rozvoj těchto území za maximální účasti místních obyvatel, a to zejména formou šetrného cestovního ruchu.

Další informace najdete například na www.mzp.cz/cz/news_100604_geoparky.

*Martina Pásková,
odbor územních vazeb MŽP,
foto archiv autorky*

SÍŤ EVROPSKÝCH GEOPARKŮ

1. Réserve Géologique de Haute Provence
2. Vulkaneifel European Geopark
3. Petrified Forest of Lesvos
4. Maestrazgo Cultural Park
5. Psiloritis Nature Park
6. Terra.Vita Nature Park
7. Copper Coast Geopark
8. Marble Arch Caves European Geopark
9. Madonie Geopark
10. Rocca di Cerere
11. Nature Park Steirische Eisenwurzen
12. Nature Park Bergstrasse Odenwald
13. North Pennines AONB
14. Park Naturel Régional du Luberon
15. North West Highlands
16. Geopark Swabian Albs
17. Geopark Harz Braunschweiger Land Ostfalen Geopark
18. Hateg Country Dinosaurs Geopark
19. Beigua Geopark
20. Fforest Fawr Geopark
21. Geopark Český ráj
22. Cabo de Gata – Nijar Nature Park
23. Naturtejo Geopark
24. Sierras Subbéticas Nature Park
25. Sobrarbe Geopark
26. Gea Norvegica
27. Geological, Mining Park of Sardinia
28. Papuk Geopark
29. Lochaber Geopark
30. English Riviera Geopark
31. Adamello – Brenta Nature Park
32. Geo Mon
33. Arouca Geopark
34. Shetlands
35. Chelmos Vouraikos
36. Novohrad – Nograd Geopark
37. Magma Geopark
38. Basque Coast Geopark, Pais Vasco
39. Parco Nazionale del Cilento e Vallo di Diano, Campania
40. Rokua Geopark
41. Tuscan Mining Park, Toscana
42. Vikos – Aaos Geopark

▲ Na ostrově Lesbos proběhla letos v říjnu 9. konference Sítě Evropských geoparků. Za řečnickým pultem vicekoordinátor Sítě evropských geoparků prof. Patrick Mc Keever, za stolem profesor Egejské univerzity Akindinos Kelepertzis a zakladatel Sítě a geoparků Guy Martini.

▲ Vpravo koordinátor Sítě evropských Geoparků prof. Nikolaos Zouros s kolegy z nově vyhlášeného asijského geoparku.

EU o energetické spotřebě obytných budov

Jak vyplývá z aktuální studie EU Study on the Energy Savings Potentials in EU Member States, Candidate Countries and EEA Countries, obytné domy skrývají obrovský potenciál úspor energie i emisí CO₂.

Spotřeba energie v obytných domech tvoří téměř 40 % celkové spotřeby energie v rámci EU, a je tak jedním z největších zdrojů emisí. Toto množství energie spotřebovávané v obytných domech mohou výrazně snížit jednoduchá opatření, jako jsou například renovace či zateplení existujících budov či výměna některých stavebních komponentů (okna, dveře). Až 80 % úspory energie přináší výstavba nových pasivních domů.

Z výsledků studie vyplývá, že v mírném klimatickém pásmu, kam spadá i Česká republika, je možné snížit množství spotřebovávané energie až trojnásobně. Zatímco u starých domů je průměrná spotřeba 269 kWh/m² ročně, u nově postavených či zrenovovaných domů (zateplení, výměna oken a dveří) je to 74 až 113 kWh/m² ročně, u pasivních domů je úspora ještě výraznější.

Evropská unie, již při přípravě revize směrnice o energetické náročnosti budov, vyzvala všechny členské státy, aby se snažily různými programy dosáhnout co největší úspory spotřeby energie a tepla v obytných domech. Současně by měly vhodnou osvětou a motivací vést své obyvatele k úpravám starších domů a bytů či k nové výstavbě energeticky méně náročných budov.

Smyslem těchto motivačních nástrojů ve formě zvýhodněných půjček, grantů, přírodních subvenčních programů nebo daňových úlev je snížit (v některých případech

kompenzovat) zvýšené náklady na energeticky účinné technologie či komponenty ve srovnání se standardními investicemi. Mnoho členských států unie již také nabízí půjčky, granty či přímé subvence na zlepšení energetických vlastností stávajících budov a snížení spotřeby elektrické energie v domácnostech.

Například v Německu, které je co do klimatických podmínek a hustoty zástavby srovnatelné s Českou republikou, v rámci Programu renovací budov investovali v loňském roce 2,2 mld. eur (v přepočtu 650 Kč/obyvatele), v roce 2011 to bude 950 mil. eur (v přepočtu 290 Kč/obyvatele). V ČR dosáhne podpora díky programu Zelená úsporám celkové částky 19 mld. korun (800 Kč/obyvatele v roce 2011 a 2012).

„V České republice je reakcí na tuto výzvu EU mimo jiné program Zelená úsporám, který úspěšně běží od loňského roku a je určen na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie v obytných domech. Podle propočtů by roční úspora po dokončení programu měla dosáhnout více jak 1 mil. tun CO₂, což je přibližně 1 mil. tun hnědého uhlí, a to po dobu více než 30 let,“ uvádí náměstkyně ministra Rut Bízková.

Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)

PŘÍKLADY PODPORY V ČLENSKÝCH STÁTECH EU

Finsko – zavedení programu přímých dotací pro činžovní domy, samostatné domy či dvojdomky.

Německo, Rakousko – rozsáhlé programy půjček a úvěrů, například rozšířený Program renovace budov zaměřený na emise CO₂ zahájený společností KfW Bank (Německo).

Dánsko, Velká Británie – založení fondů pro úspory energie.

PRŮMĚRNÁ ROČNÍ SPOTŘEBA ENERGIE u RODINNÝCH DOMŮ	
Druh budovy	Spotřeba energie (kWh/m ²)
Staré domy	269
Staré, částečně renovované domy	197
Nově renovované domy	74–113
Nově postavené domy	74–113
Energeticky pasivní domy	30

Centrální nákup minimalizuje ceny

Ministerstvo životního prostředí společně se svými čtyřmi dalšími resortními organizacemi přistoupilo k centrálnímu nákupu osobních automobilů zadanému v otevřeném řízení.

Z této otevřené veřejné zakázky vyšla jako nejvýhodnější nabídka automobilů Škoda Fabia, a to pro celkový počet 27 automobilů za cenu 7,5 miliónů korun. Tato cena je tak zhruba o 20 % nižší, než je cena srovnatelně vybavených vozů na běžném trhu.

Fyzické dodání specificky vybavených

automobilů s moderním výkonným nízkomysním motorem, s prodlouženou zárukou a doplňky pro zvýšení přepravní kapacity, úpravami pro špatné cesty, zimními koly atd., převážně v provedení combi, proběhne do dvou měsíců od podpisu kupní smlouvy každou z resortních organizací.

Centrální nákup provedlo MŽP a jeho resortní organizace poprvé již v loňském roce a po dobrých zkušenostech s výší ceny pro hromadnou dodávku automobilů tento způsob nákupu vozidel letos zopakovalo.

Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)

Evropský týden mobility 2010

Pod heslem *Prodluž si život – buď aktivní!* se konal ve dnech 16.–22. září 2010 v 83 městech Čech, Moravy a Slezska Evropský týden mobility.

Letošní Evropský týden mobility se zaměřil na akce na podporu pravidelné fyzické a duševní aktivity, která je klíčová pro lidské zdraví. Kampaň se zaměřuje také na znečištění ovzduší, na kterém se podílí hlavně doprava. Je nutné najít způsoby, jak snížit emise z dopravy a z měst vytvořit příjemné místo pro život.

Česká republika patří mezi státy Evropské unie, které se do kampaně zapojují pravidelně a úspěšně. Mnoho přihlášených měst je zároveň součástí Národní sítě zdravých měst. S letošním počtem 83 měst se Česká republika zařadila na sedmé místo v Evropě.

Ministerstvo životního prostředí podporuje Evropský den bez aut a Evropský týden mobility v rámci dlouhodobé komunikační

strategie za podpory Úřadu vlády České republiky, ve spolupráci s evropskými koordinátory a členy Evropské komise, včetně eurokomisaře pro životní prostředí Janeze Potočnika a eurokomisaře pro dopravu Siima Kallase.

Ve světě se ke kampani přidalo 42 zemí, pochopitelně především z Evropy, ale kampaň zajímá i státy jiných kontinentů (Argentina, Brazílie, Kanada, Ekvádor, Japonsko a Tchaj-wan). z evropských hlavních měst se do kampaně zapojily Vídeň, Tallin, Helsinky, Dublin, Riga, Oslo, Lisabon, Bukurešť, Ljubljana, Varšava, Madrid a Stockholm. Celkem se kampaně zúčastnilo přes 2000 měst.

Druhá část kampaně je dlouhodobá. Města zavádějí řadu pozitivních změn, která napomáhají tomu, aby se zvýšila bezpeč-

nost chodců a cyklistů (zklidňování dopravy, přerozdělení dopravního prostoru ve prospěch chodců a MHD), aby se zlepšila čistota ovzduší a snížila prašnost, aby se do center měst vrátil život. Tyto změny města uskutečňují průběžně v rámci dlouhodobého rozvoje a kampaň Evropský týden mobility slouží jako „výstavní skříň“ pro informování veřejnosti o aktivitách jejich města.

Informace na evropské stránce kampaně: <http://www.mobilityweek.eu/-Participating-cities-.html>. Českou stránku kampaně najdete na: <http://www.mzp.cz/etm>.

*Mgr. Eva Veverková, tiskové oddělení MŽP,
bývalá koordinátorka Evropského
týdne mobility v ČR*

Foto archiv MŽP

▲ V Brně se v sobotu 18. září v rámci Evropského dne bez aut jela tradiční in-linová *Brněnská jízda bez aut* centrem města, kde se běžně neprojedete. Město přitom vypracovalo Generel cyklistické dopravy na území města Brna, jehož součástí bude také interaktivní mapa umístěná na webových stránkách města, a také Generel pěší dopravy na území města Brna, včetně zveřejnění map pěších tras ve městě.

▲ V Hořicích se zaměřili na dostupnost pro handicapované občany a seniory. Dobrovolníci je prováděli po zrekonstruovaných komunikacích Hořic v rámci projektu Město bez bariér, pak s nimi zástupci města diskutovali o tom, jaké mají návrhy na zlepšení dostupnosti ve městě.

◀ V základní škole v Jesenici byl celý den ve znamení sportovních soutěží a besed s dopravní tematikou. Peloton, který se na kolečkových bruslích a koloběžkách vydal v půl třetí od místní základní školy na okružní jízdu přílehlými ulicemi, vedla místostarostka E. Čmelíková, která akci s úsměvem okomentovala: „Aktivně sportuji, takže mi jízda na bruslích potíže nedělá. Musím ale přiznat, že jsem měla co dělat, abych dojela v první polovině.“

◄ V Kojetíně zahájili Evropský týden mobility ve čtvrtek 16. září soutěžním odpolednem v Centru sociálních služeb pro seniory, zdravotně postižené občany a děti ze znevýhodněného sociálního prostředí. Nabídli jim formy pohybu, které jsou pro ně dostupné. Jinak se v Kojetíně zaměřili na všechny formy pohybu, pro cesty po městě i pro volný čas, takže vedle chůze s hůlkami (nordic walking), která je vhodná i do města, vedle cyklistiky a cestování MHD lidé hráli i turnaj smíšených dvojic (tenis, bowling), volejbalový turnaj smíšených družstev a nezapomnělo se ani na tanec. v Sokolovně trénovali aerobik, v budově polikliniky zase jógu, takže město opravdu žilo pohybem.

◄ V Plzni se před Vědeckou knihovnou konala módní přehlídka na téma "I na kole lze jezdit elegantně oblečen do práce."

V Kralupích nad Vltavou jeli v sobotu zájemci závody v in-line slalomu a odpoledne kralupští kynologové uspořádali soutěžní odpoledne pro pejskaře Nechte auto doma, vemte pejska ven!, zatímco v neděli se jelo Kralupské kolo – cyklistický závod v pěti věkových kategoriích pořádaný místními turisty.

V Praze se konal Evropský den bez aut v neděli na Smetanově nábřeží a na náměstí Jana Palacha, které bylo plné zájemců o sportovní pohyb a o pěknou muziku. ▲

Odpad vrácený z Brazílie

Do České republiky se 29. září 2010 vrátil kontejner s odpady odeslaný zpět do Evropy z Brazílie s odůvodněním, že se jedná o nelegální zásilku odpadů. Vracený kontejner obsahoval odpad z plastových fólií a obalů slisovaný do balíků.

Šetření provedené 29. září při vykládce vráceného kontejneru ve společnosti Neoma, s. r. o., za účasti zástupců Ministerstva životního prostředí, České inspekce životního prostředí a celních orgánů potvrdilo, že předmětem vývozu do Brazílie byly odpady, které jsou z hlediska evropského nařízení zařazeny do tzv. zeleného seznamu. Obsahem vráceného kontejneru byl odpad fólií a obalů pocházejících z výroby, distribuce a používání obalového materiálu, zbavený obsahu. Společnost Neoma ve své provozovně provádí třídění obalo-

vých odpadů podle požadavku následného zpracovatele podle druhu materiálu a lisování do balíků, v tomto případě se jednalo o balíky transparentních fólií a balíky barevných obalových odpadů. Z hlediska České republiky nedošlo vývozem těchto plastových odpadů k porušení mezinárodních předpisů o přeshraniční přepravě odpadů.

V polovině srpna sdělovací prostředky Brazílie informovaly, že k nim byl z České republiky nelegálně dovezen kontejner obsahující namísto plastů určených

k recyklaci znečištěné obaly a odpady, včetně použitých dětských plen, odpadů z nemocnic, špinavých obalů na čisticí prostředky a kontaminovaných zbytků. Do Brazílie byly vyvezeny přes Hamburk.

Přeprava odpadů mezi státy se řídí mezinárodními předpisy. Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování, jejímiž smluvními stranami jsou jak Česká republika a Německo, tak i Brazílie, se vztahuje na pohyb nebezpečných odpadů a jiných odpadů vyžadujících zvláštní

pozornost. Česká republika i Německo jsou zároveň vázány Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006, o přepravě odpadů, které principy Basilejské úmluvy zahrnuje. Do třetích zemí – v tomto případě Brazílie – je zakázáno vyvážet nebezpečné odpady a odpady vyžadující zvláštní pozornost. Podle brazilského úřadu se jednalo o odpady shromažďované z domácností, které patří do kategorie odpadů vyžadujících zvláštní pozornost.

Zatímco Ministerstvo životního prostředí, jako český příslušný úřad, spolu s německým úřadem v místě výstupu odpadu z EU – BSU Hamburk – očekávaly, až s nimi brazilský příslušný úřad v souladu s Basilejskou úmluvou zahájí jednání o domnělé nelegální přepravě odpadů, a opakovaně se jej pokoušely kontaktovat, kontejner s odpady byl na základě příkazu brazilských úřadů odeslán dne 21. 8. lodní přepravou zpět do Hamburku.

Již po prvních tiskových zprávách z Brazílie prověřilo české Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Českou inspekcí životního prostředí a Celní správou informace o skutečném průběhu údajného nelegálního vývozu odpadů. v součinnosti se společností, od níž odpady pocházely, bylo záhy zjištěno, že česká společnost Neoma

prodala vytríděné plastové obalové odpady hongkongské společnosti Dashan Ltd., která je poté prostřednictvím korejské přepravní společnosti nechala vyvézt do Brazílie.

Přestože český ani německý příslušný úřad neobdržely informaci o důvodech, proč brazilské úřady poslaly kontejner zpět, bylo nutné reagovat na fakt, že je záležitost odpadů na zpáteční cestě, a přijmout opatření k řešení situace. Ministerstvo životního prostředí dohodlo se společností Neoma, že tato společnost dobrovolně převezme kontejner s odpady vrácený z Brazílie zpět do své provozovny, odkud byl původně odeslán, a zajistí recyklaci vrácených odpadů.

Podle evropského nařízení musí být v případě neshody mezi zemí vývozu a dovozu, týkající se klasifikace odpadů, respektován přísnější názor. Přesto není možné z hlediska České republiky souhlasit s informací, již Brazílie dodatečně ohlásila Sekretariátu Basilejské úmluvy, že byla provedena přeprava „směsi plastů a jiných polymerů s odpady shromažďovanými z domácností“ z České republiky do Brazílie, která je nezákonným vývozem v důsledku jednání ze strany vývozce.

*Eva Veverková, tiskové oddělení MŽP
upraveno (red)*

BASILEJSKÁ ÚMLUVA

Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování představuje nejvýznamnější globální mezinárodně právní dokument upravující pohyb nebezpečných odpadů přes státní hranice za účelem jejich zneškodňování i využívání. Cíli Basilejské úmluvy je snížit pohyby nebezpečných a ostatních odpadů, které jsou předmětem Úmluvy, přes hranice států na minimum v souladu s postupy pro správné nakládání s těmito odpady z hlediska životního prostředí; zneškodňovat nebezpečné odpady a ostatní odpady co nejlépe jejich zdroji; minimalizovat vznik nebezpečných odpadů co do množství a nebezpečnosti; zajistit přísnou kontrolu pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a prevenci nelegální přepravy; zakázat přepravu nebezpečných odpadů do zemí, které nedisponují legislativní, administrativní a technickou kapacitou k jejich řízení a zneškodňování v souladu s environmentálně šetrnými metodami; pomáhat rozvojem zemím a zemím s transformující se ekonomikou při transpozici systémů environmentálně bezpečného řízení nakládání s odpady, které v těchto zemích jsou vytvářeny.

PŘÍPADY NEDOVOLENÉHO VÝVOZU ODPADU

Z minulých let máme zkušenost ze tří případů nedovoleného vývozu odpadů z České republiky do třetích zemí. Ve všech těchto případech byl nelegální vývoz zjištěn nizozemskými kontrolními orgány již při pokusu opustit Evropu přes přístav Rotterdam a čeští odesílatelé následně dobrovolně zajistili vrácení odpadů do ČR nebo jejich alternativní zpracování v jiné zemi.

Poslední případ nelegálního dovozu odpadu z Rakouska do České republiky se řešil letos v létě oslovením rakouského ministerstva s tím, že by mělo s dovozcem dojednat návrat odpadu zpět na jeho náklady.

Ze Sosnové-Ramše v ČR bylo v průběhu března až května 2008 vráceno do SRN veškeré množství, tj. 1 804 tun, plastových odpadů a areál byl německou stranou vyčištěn a předán vlastníkovu pozemku, Pozemkovému fondu ČR. Odvoz odpadů ze Sosnové-Ramše byl Ministerstvem životního prostředí projednán s úřady v pěti německých spolkových zemích: Bádensku-Württembersku, Bavorsku, Brandenbursku, Sasku a Sasko-Anhaltsku.

Také v ostatních případech masivních nelegálních přeprav odpadů ze SRN z přelomu let 2005/2006 Ministerstvo životního prostředí vždy projednalo jednotlivé kauzy s dotčenými příslušnými orgány německých spolkových zemí, v jejichž jurisdikci působili němečtí odesílatelé odpadů, a po zdlouhavém a obtížném vyjednávání s nimi uzavřelo dohody o zpětném vrácení odpadů.

Libčeves: do SRN bylo odvezeno 2 095 tun plastových a textilních odpadů, český podíl textilních odpadů, uložených na skládce Celio, a. s., Litvínov, činil pouze 187 tun. Odvoz ukončen 4. 9. 2006.

Lahovičky: do SRN bylo odvezeno veškeré množství, tj. 325 tun odpadů. Odvoz ukončen 13. 2. 2007.

Studánka u Aše: do SRN bylo odvezeno veškeré množství, tj. 81 tun odpadů. Odvoz ukončen 24. 4. 2007.

Milovice: do SRN bylo odvezeno veškeré množství, tj. 1 225 tun odpadů. Odvoz ukončen 5. 12. 2007.

*Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP
upraveno (red)*

36. ročník MFF Ekofilm

Slavnostní vyhlášení a předání cen Ekofilmu 2010 proběhlo 9. října v Českém Krumlově. Kdo na 36. ročník filmového festivalu nestihl přijet a nechce si nechat ujít dobré ekofilmy, může v následujících měsících využít promítání v rámci Ozvěn Ekofilmu v různých městech ČR.

Hlavním tématem Ekofilmu 2010 byl Mezinárodní rok biodiverzity. 36. ročník Mezinárodního filmového festivalu o životním prostředí, přírodním a kulturním dědictví se konal od 4. do 10. října 2010 v Českých Budějovicích, v Českém Krumlově a v Třeboni.

Do soutěže MFF Ekofilm bylo letos přihlášeno 226 snímků ze 40 zemí světa. Nejpočetněji byla zastoupená Česká republika s 63 přihlášenými filmy, z Německa přišlo 45 titulů, z Francie 15, Iránu 12, Slovenska 10. Další filmy byly zaslány například z Kanady, Konga, Řecka, Keni, Japonska, Peru a jiných zemí.

Výběrová komise postoupila 61 titulů do finále. o vítězích rozhodovala pětičlenná mezinárodní porota ve složení: scénáristka a režisérka Alena Činčerová, architekt Vlado Milunić, dokumentarista a producent Michael Havas, režisér a producent Ján Oparty (Slovensko) a dramaturg Jacques Génot (Francie).

Finálové snímky se promítaly v rámci programu. Ostatní přihlášené filmy byly k dispozici k individuální projekci v sekci „promítání na přání“. Po skončení Ekofilmu lze vybrané pořady zapůjčit z festivalového archivu na Ministerstvu životního prostředí k nekomerčním přehlídkám Ozvěny Ekofilmu, čehož využívají nejvíce organizátoři kulturních center, klubových kin a také školská zařízení.

Ekofilm letos navštívilo 7800 návštěvníků.

V Třeboni se promítalo v kině Světozor, v Českých Budějovicích v kině Kotva, na Jihočeské univerzitě, v Domě knihy Kanzelsberger a také v informačním stanu Zastoupení Evropské komise v ČR na náměstí Otakara II. Kinobus Ekofilmu jezdil ve všední dny za školáky a seniory po vybraných jihočeských městech. Závěr festivalu proběhl v Českém Krumlově, v Městském divadle, v kině J&K a v sálech Prelatury.

Projekce filmů byly obohaceny pestrým doprovodným programem: semináři, workshopy, panelovými diskuzemi, výstavami, koncerty, divadelními představeními a dalšími akcemi. Podstatná část přednášek byla zaměřena na hlavní motto ročníku – na biodiverzitu. Probírala se však i jiná témata. Varhan Orchestrovic Bauer měl

▲ Slavnostní vyhlášení oceněných filmů moderoval Jaroslav Dušek.

dvě přednášky o tvorbě filmové hudby se zaměřením na dokumenty. Tomáš Ryška vyprávěl o své nové knize Svět bílého boha, která vznikla v návaznosti na film Zajatci bílého boha (oceněný Velkou cenou Ekofilmu 2008). Některé filmy přijeli představit jejich tvůrci, například Tonje Hessen-Schei (USA, Nová hra), Eliška Kaplicky (Okno nad Prahou), Miro Remo (Slovensko, Arsy-versy), Carl A. Fechner (Německo, 4 revoluce – energetická soběstačnost), David Černický a Jindra Soukal (Poslední lovci) a další. Slovenský filmař Pavol Barabáš na poslední chvíli nemohl přijet, ale improvizovaně odpovídal na otázky diváků alespoň po telefonu. Naopak mimo program přijel do Českých Budějovic aztécký stařešina Xolotl vyprávět o vztahu indiánů k životnímu prostředí. V tomto roce byl v Třeboni zasazen další strom Ekofilmu a provedena údržba lesa festivalu ve Slupenci, nedaleko Českého Krumlova.

Průvodcem festivalu, včetně slavnostního předávání cen, byl již potřetí Jaroslav Dušek. o hudební doprovod závěrečného ceremoniálu se postaral Varhan Orchestrovic Bauer s Jazzovou sekcí Okamžitého filmového orchestru.

Vyhlašovatelem Ekofilmu 2010 je Ministerstvo životního prostředí, spolu-vyhlašovatelé jsou Jihočeský kraj, statutární město České Budějovice a město Český Krumlov. Organizátorem je občanské sdružení Ekofilm. Prezidentem festivalu je Pavel Kovář, profesor Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Festival by se nemohl uskutečnit bez finančních a mediálních partnerů, kterým organizátoři děkují za podporu.

37. ročník Ekofilmu se bude konat od 3. do 9. října 2011.

Vše o festivalu najdete na internetových stránkách www.ekofilm.cz.

*Veronika Dušková, mluvčí Ekofilmu
Foto Libor Sváček*

OZVĚNY EKO FILMU 2010

Aktuální informace co, kdy a kde mohou diváci vidět na Ozvěnách Ekofilmu 2010, najdete na www.ekofilm.cz.

Informace a zapůjčení filmů:

RNDr. Jitka Radová,
Ministerstvo životního prostředí,
tel. 267 122 432, jitka.radova@mzp.cz

OCENĚNÉ FILMY MFF EKOFILM 2010

Velká cena Ekofilmu 2010

Vetřelci z Amazonie, režie Quincy Russell, země původu Francie
Odůvodnění poroty: Porota ocenila náročné a neobyčejně precizní zobrazení miniaturního hmyzu tropického pralesa Amazonie. Doposud tohoto živočicha nikdo nestudoval, nevyfotografoval, ani nenafilmoval.

Zvláštní cena mezinárodní poroty

Arsy-Versy, režie Miro Remo, země původu Slovensko

Odůvodnění poroty: Za sugestivní příběh matky a jejího syna Ľuboša, který celý život utíkal ze světa lidí do světa netopýrů. Porota ocenila výtvarnost pojetí, poezii výpovědi, které nechýbí osobitý humor.

Cena za režii

Mongolsko – ve stínu Čingischána, režie Pavol Barabáš, země původu Slovensko
Odůvodnění poroty: Za režijní zpracování náročného tématu málo známé země v Asii s propojením na nejslavnější historii Mongolska, spjatou s říší Čingischána.

Cena za kameru

Čechy – země stovek rybníků, kamera Jiří Petr, země původu Rakousko

Odůvodnění poroty: Za poetický a výtvarně zobrazený rostlinný a živočišný svět v jižních Čechách, v prostředí jezer, řek a středověkých hradů. Je to svět, který mění během roku svou tvář, ale vždy je krásný a harmonický.

Cena za scénář

Tygrova závěť, scénář Colin Stafford-Johnson a John Murray, země původu Irsko

Odůvodnění poroty: Za promyšlenou přípravu scénáře filmu, který je rekonstrukcí tragického příběhu tygra jménem Broken Tail. Ve filmu je patrný neobyčejně silný vztah mezi divokou šelmou a člověkem.

Cena v kategorii publicistika, zpravodajství

Reportéři ČT – kolekce pořadů, země původu Česká republika

Odůvodnění poroty: Za sérii publicistických pořadů České televize, s přihlédnutím na reportáž Razítka pana inspektora, která v současné krizi odvážně a systematicky monitoruje případy nečestného jednání týkajícího se energetiky, architektury, obcházení stavebních úřadů a dalších institucí.

Cena v kategorii dokument

Farmář, který slyší trávu růst, režie Bertram Verhaag, země původu Německo

Odůvodnění poroty: Za sugestivní vyprávění příběhu farmáře, který si našel vlastní cestu pěstování biopotravin, založenou na rodinné tradici.

Cena v kategorii vědecký, vzdělávací pořad

Nová hra, režie Tonje Hessen-Schei, země původu USA

Odůvodnění poroty: Za závažnost tématu a edukativní zpracování světa dnešních teenagerů žijících ve virtuálním světě počítačových her a jejich hrdinů.

Cena v kategorii volná tvorba

Splendissima basilica, režie Jakub Obarz, země původu Česká republika

Odůvodnění poroty: Za inovativní a tvůrčí pokus popularizovat originální formou důležité a komplexní údobí české historie, které se váže k bazilice v Sedlci u Kutné Hory.

Cena Ministerstva životního prostředí

Hýčkaný vetřelec, režie Oldřich Mikulica a Marián Polák, země původu Česká republika

Odůvodnění poroty: Za vizuální zpracování bezohledného zvyku jednoho zcela obyčejného, všem dobře známého ptáka, Cuculus canorus – kukačky obecné.

Cena studentské poroty

Netopýři ve tmě, režie Jan Hošek, země původu Česká republika

Odůvodnění poroty: Členy studentské poroty oslovil film Netopýři ve tmě odhalující život zdánlivě obyčejného zvířete. Film má také vypovídající vědeckou hodnotu, kterou poutavě předává laické veřejnosti.

Cena diváků

Poslední lovci, režie Steve Lichtag, země původu Česká republika

▲ Cenu v kategorii publicistika, zpravodajství získali Reportéři ČT za kolekci pořadů.

▲ Režisérem francouzského filmu Vetřelci z Amazonie, který získal Velkou cenu, je Quincy Russell.

Aktuální stav programu Zelená úsporám

Přijímání žádostí o dotace z programu Zelená úsporám je od konce října přerušeno. Program bude pokračovat od 1. února 2011.

Žádosti zahrnují asi dvě stě tisíc domácností

Pro rok 2010 je od konce října přijímání žádostí o dotace z programu Zelená úsporám přerušeno, jak oznámily Státní fond životního prostředí ČR a Ministerstvo životního prostředí. Hlavním důvodem je výrazný nárůst počtu žádostí v posledních měsících. Nyní je nutné překontrolovat správnost všech údajů u dosud podaných žádostí a upřesnit sumu disponibilních prostředků. Tyto informace budou známy do počátku února 2011. Podle posledních údajů SFŽP je již podáno přes 50 tisíc žádostí zahrnujících přibližně 200 tisíc domácností.

„Program Zelená úsporám se stal u široké veřejnosti velmi oblíbeným a používaným nástrojem pro úspory energie a využití obnovitelných zdrojů energie v obytných domech. Do budoucna ročně program přinese úsporu emisí ve výši více než 1 mil. tun CO₂, a to po dobu více než 30 let. Jak vyplývá z aktuální studie EU (k té více informací najdete v tomto Zpravodaji MŽP v rubrice Události), spotřeba energie v domech tvoří téměř 40 % celkové spotřeby energie v rámci EU, a je tak jedním z největších primárních zdrojů emisí, a tím i možných úspor energie,“ uvedla náměstkyně Rut Bízková a dodala: „Kvůli výraznému růstu počtu žádostí v posledních měsících je program Zelená úsporám

do konce roku 2010 přerušen. Vzhledem k vysokému počtu přijímaných žádostí je nutné překontrolovat jejich správnost a úplnost, vše vyhodnotit a všechny podané žádosti zpracovat. Je tak zaručeno, že žádosti budou řádně posouzeny a údaje zkontrolovány. Někteří žadatelé, i přesto, že mají dotaci schválenou, realizaci z různých důvodů nezahájí, a proto je potřeba celou situaci vyhodnotit a upřesnit skutečnou sumu disponibilních prostředků.“

Žádosti žadatelů, kteří podali projekty, budou průběžně kontrolovány a v případě jejich správnosti postoupeny do schválení Radou fondu. Nejbližší zasedání rady bylo naplánováno na 11. listopad 2010.

Program pak bude pokračovat od 1. února 2011. MŽP předpokládá další prodej emisních kreditů, jejichž výnos bude vložen do programu Zelená úsporám a v roce 2013 a dále počítá také s využitím části povolenek prodaných v aukcích.

Pozor na chyby

U žádostí z panelových domů, jejichž analýza byla provedena v uplynulých týdnech, se chybovost pohybovala okolo 50 %. Čtvrtina žadatelů nepodala žádosti řádně, obsahovaly chyby nejen technického rázu, ale i ve věcné správnosti, nelze je tedy zodpovědně připravit k projednání a odsouhlasení. Obdobné zkušenosti má SFŽP i z administrace žádostí k rodinným

domům, a zejména u solárních systémů. Také jsou velmi četné žádosti o změny u typů podporovaných technologií a výrobků. z toho je zřejmé, že investiční akce nebyla žadatelem připravena dostatečně pečlivě.

Dosud schváleny projekty za více než 8 miliard

Rada Státního fondu životního prostředí ČR a ministr životního prostředí Pavel Drobil schválili 1. října 2010 další vlnu žádostí o dotace z programu Zelená úsporám. Odsouhlaseno bylo 17 tisíc žádostí ve výši přes pět miliard korun. Celkem tak bylo od začátku programu dosud schváleno 35 tisíc žádostí za více než osm miliard korun.

Program Zelená úsporám byl zahájen v dubnu 2009 a je určen na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie v obytných domech. Podpora se poskytuje formou nenárokové dotace. Program je financován z příjmů z prodeje jednotek AAU (jednotka definovaná v rámci Kjótského protokolu, která představuje obchodovatelné právo státu vypustit do ovzduší jednu tunu emisí skleníkových plynů v období 2008–2012), které byly doposud prodány ve smluvní ceně téměř 19 miliard korun.

*Jarmila Krebsová,
tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)*

Jak šetřit u domácích spotřebičů

Při úsporném používání domácích spotřebičů rodiny mohou ušetřit stovky korun měsíčně. Jak takové spotřebiče vybírat a používat poradí webové stránky programu Partnerství Zelená úsporám www.zelenausporam-partnerstvi.cz.

Informace garantované MŽP

„Partnerství Zelená úsporám je Ministerstvem životního prostředí garantovaný program, který přináší široké veřejnosti objektivní informace o energetické nároč-

nosti domácích elektrospotřebičů, které se výrazně podílejí na nákladech každé domácnosti za energie a při nezodpovědném přístupu mohou znamenat výrazný nárůst rodinných rozpočtů,“ uvedla první

náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková. „Na našich webových stránkách se každý může jednoduše zorientovat v nabídce těch nejúspornějších výrobků v oblasti bílého zboží, a to napříč všemi

značkami. v současné době je na stránkách představeno více jak 400 výrobků. Stránky nabízejí základní informace o těch nejúspornějších produktech dostupných na trhu, ale i celou řadu rad, jak spotřebiče správně provozovat a vhodně recyklovat,“ dodala náměstkyně Bízková.

Největší domácí žrouť energie

Domácí spotřebiče se na celkové spotřebě elektrické energie průměrné domácnosti podílejí až 20 %. a největšími žrouť energie v domácnostech, jak vyplývá z analýzy programu Partnerství Zelená úsporám, jsou chladničky a mrazničky. Důsledným používáním těch nejúspornějších spotřebičů se však dají ušetřit i stovky korun měsíčně.

„Ještě před samotnou návštěvou obchodu s bílou technikou je vždy velice důležité zvážit, jak velký a výkonný spotřebič vlastně potřebujeme. Jdeme-li si koupit chladničku, musíme vědět, pro kolik osob ji budeme používat. Na jednu osobu bychom měli počítat 50–70 litrů obsahu,“ říká Juraj Krivošík, ze SEVEN, Střediska pro efektivní využívání energie, o. p. s., které je organizátorem programu Partnerství Zelená úsporám. „Další rozhodnutí je samozřejmě spojeno s energetickou třídou, kterou má mít daný spotřebič. Rozhodně se vždy vyplatí ten nejúspornější. Jednak díky konkurenci výrobců a prodejců nemusí být dražší než spotřebič s nižší energetickou třídou, navíc tak zajistí nízkou spotřebu energie a platby s ní spojené v následujících letech provozu,“ dodává Juraj Krivošík.

Užitečné energetické štítky

Energetická náročnost spotřebičů je vždy uvedena na tzv. energetickém štítku, jehož použití je v Evropské unii povinné. Štítky s energetickou náročností jsou označovány automatické pračky, sušičky prádla, ledničky, mrazničky, myčky nádobí, elektrické trouby, klimatizační jednotky, elektrické ohřívače vody a zdroje světla. Každá produktová řada má různé odstupňované kategorie. Obecně však lze říci, že kategorie a zahrnuje ty nejlepší a nejúspornější spotřebiče, v mnoha případech musela vzniknout i kategorie A+ a A++, aby bylo možné zodpovědně rozlišit ty nejúspornější výrobky na trhu. Třída a tak již často nepředstavuje skutečně nejúspornější spotřebič na trhu. Ve srovnání s nabídkou před několika lety je možné vybrat výrobky se spotřebou elektrické energie až o 50 % nižší.

„Spotřebitelé by se měli umět zorientovat v informacích, které jsou uvedené na energetickém štítku. v současné době jsou například nejúspornější chladničky označeny A++ a pračky A-10% a A-20%,“ říká

PARTNERSTVÍ ZELENÁ ÚSPORÁM

Program Partnerství Zelená úsporám je součástí programu Zelená úsporám a věnuje se problematice elektrospotřebičů, je nedotační a neposkytuje finanční podporu na jejich nákup. Přináší spotřebitelům informace a návod, jaké spotřebiče mohou být nejúspornější, jak je provozovat a recyklovat po ukončení jejich provozu. Kritéria pro zapojení konkrétních výrobků do programu jsou nastavena tak, že je splní pouze energeticky nejúspornější výrobky dostupné na našem trhu. Účast v programu si nelze koupit ani formou reklamy ani sponzorstvím.

Zdroj: MŽP

I. náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková. „Rozumní spotřebitelé, kteří si pořídí spotřebiče z nejúspornějších energetických tříd, ušetří totiž ročně nemalé částky. Například u chladniček a praček při koupi nejúspornějších typů a při jejich správném používání může rodina ušetřit několik stokorun za rok, respektive několik tisíc korun za celou dobu jejich životnosti,“ dodává Rut Bízková.

Umění úspor

Vliv na spotřebu energie má i umístění spotřebiče v místnosti. Například chladnička má být co nejdále od zdrojů tepla, a to třeba i slunečního záření přes okno. Za každý stupeň nad 20 °C okolní teploty navíc vzroste spotřeba energie chladničky o 6 %. Roli také hraje nastavení vnitřní teploty, které by u chladničky mělo být +5 °C, a nemalou roli hraje také uspořádání potravin uvnitř chladničky. Rovněž oblíbené vyhledávání dobrot s dlouho otevřenými dveřmi znamená jednoznačně vyšší spotřebu energie.

U praček hraje významnou roli spotřeba vody na jeden prací cyklus a správné vytížení. „Praní bychom si měli plánovat a prát vždy až tehdy, když máme pračku adekvátně naplněnou. i když použijeme speciální úsporné programy, dochází pouze k částečně snížené spotřebě vody i energie oproti standardním programům,“ vysvětluje Juraj Krivošík. Dopad na spotřebu elektrické energie má i použití prací prášek. Vybrat bychom si měli rozhodně ty, jejichž účinnost je zachována i při nižších teplotách.

Další praktické rady pro celou škálu domácích spotřebičů jsou dostupné na stránkách: www.zelenausporam-partnerstvi.cz.

*Jarmila Krebsová,
tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)*

Program Partnerství Zelená úsporám zaštiťuje:

- Ministerstvo životního prostředí: www.mzp.cz
- Státní fond životního prostředí ČR: www.sfzp.cz
- SEVEN, Středisko pro efektivní využívání energie, o. p. s.: www.svn.cz

Členy kontrolní komise programu jsou kromě organizátorů také:

- CECEC CZ – Sdružení evropských výrobců domácích spotřebičů: www.cec.cz
- D Test – Občanské sdružení spotřebitelů TEST: www.dtest.cz

Seznam partnerů programu je k dispozici na stránkách: www.zelenausporam-partnerstvi.cz

ENERGETICKÝ ŠTÍTEK

Energetické štítky byly zavedeny v roce 2001 a jsou jednotné pro všechny státy Evropské unie. Na energetickém štítku lze nalézt informace o energetické náročnosti provozu výrobku. Výrobci musí provádět testování podle stanovených technických norem. Údaje na štítku přinášejí technickou informaci bez dalších marketingových vlivů. Každý výrobek má různé kategorie a až G. u chladniček je nejúspornější kategorie v současné době označena A++, u automatických praček A-10%/A/A-C, u myček nádobí A-10 %/A/A a u sušiček A. Cenový rozdíl mezi dvěma spotřebiči v různých třídách nezávisí jen na spotřebě energie, ale také na spotřebě vody, pracích prášků apod. Podle údajů na štítku a prodejní ceny si lze udělat jednoduché propočty související s energetickou náročností daného výrobku.

Zdroj: MŽP

Rostlina a živočich měsíce

Mezinárodní rok biodiverzity – „Pro pestrou přírodu, pro budoucnost“

Biotop – rybníky

Vzhledem k tomu, že na území České republiky téměř úplně chybějí přirozená jezera, je význam rybníků pro diverzitu vodních a mokřadních rostlin a živočichů zcela zásadní. Rybníky a přilehlé mokřady poskytují vhodné životní podmínky velmi mnoha druhům rostlin a živočichů. Dokonce i vypuštěné rybníky mají charakteristickou květenu obnaženého dna. Na rybníční ekosystémy je částečně nebo výhradně vázáno mnoho druhů ptáků, vodních brouků, vážek, některé druhy obojživelníků, měkkýšů, žijí zde mnohé druhy z dalších taxonomických skupin živočichů.

Tak jako celková plocha rybníků, měnil se historicky i způsob obdělávání rybníků a stav jejich ekosystémů. Počátkem 20. století činila průměrná produkce ryb kolem 50 kg/1 ha vodní plochy. Voda v rybnících měla zpravidla vysokou průhlednost, rybníky byly lemovány rozsáhlými porosty, které byly v některých případech pravidelně koseny.

V druhé polovině 20. století došlo k zásadním změnám v obdělávání krajiny. Zemědělské pozemky začaly být hnojeny umělými hnojivy, byly likvidovány meze, což vedlo ke zvýšeným splachům půdy a živin do rybníků a k jejich eutrofizaci (obohacení vod o živiny, zejména dusík a fosfor). Zároveň byly na mnohých rybnících těžkou mechanizací odstraňovány litorální porosty (zakořeněné vyšší rostliny v pobřežním mělkém pásmu rybníků), aby se zvětšila využitelná vodní plocha rybníka. Do rybníků byly nasazovány mnohonásobně vyšší rybí obsádky, takže průměrná produkce ryb dosahuje od 80. let (i v současnosti) téměř 500 kg/1 ha vodní plochy.

Tyto změny měly zásadní význam pro vodní organismy žijící v rybnících a na mnoha rybnících vedly k velkému snížení druhové i stanovištní diverzity. Spíše pravidlem než výjimkou jsou rybníky, které mají velmi nízkou průhlednost vody už od jara, v létě s povlaky sinic na hladině. Mizí vodní ptáci, vegetace rybníků i vodní živočichové, rybníky se také těžko dají využívat k rekreaci obyvatel.

Dosáhnout zlepšení nebude jednoduché. Částečně se to dá řešit regulací rybích obsádek (na omezeném počtu rybníků, zpravidla v chráněných územích), ovšem zde se objevují další problémy, např. masivní namnožení invazních druhů ryb. Pokud by se měla situace zlepšit obecně, je zapotřebí zlepšit čistotu vod přitékajících do rybníků, odstranit bahnité sedimenty ze dna rybníků a snížit hmotnost rybích obsádek.

Pro měsíc listopad byly vybrány dva druhy vázané na rybníky – potápka černokrká a puchýřka útlá.

Foto Vladimír Šámal

Potápka černokrká

(*Podiceps nigricollis*)

Potápka černokrká patří ke skupině několika druhů potápek, což jsou ptáci vysoce uzpůsobení vodnímu životu.

Výskyt druhu v minulosti a v současnosti

Potápka černokrká bývala na českých a moravských rybnících běžným, místy i početným ptačím druhem. Její hnízdní kolonie často obsahovaly desítky hnízdicích párů, ještě v roce 1987 byla na rybníku Nesytu u Lednice kolonie s 260 hnízdy. Po intenzifikaci rybářského hospodaření na rybnících od 70. a především 80. let 20. století se však počty hnízdicích potápek černokrkých prudce snížily, z mnohých oblastí úplně vymizela. V celých jižních Čechách dnes hnízdí jen ve 2–3 malých koloniích, jejichž celková početnost nepřesahuje několik desítek párů, na Lednických rybnících zahnízdí jen výjimečně. Celková početnost v České republice byla v letech 2001–2003 odhadnuta na 300–600 hnízdicích párů, od té doby se jistě ještě snížila.

Stručný popis druhu

Patří k menším druhům našich potápek. Svatební šat je velmi nápadný: s převládající černou barvou kontrastují zlatožlutá prodloužená pera na tvářích, vyrůstající od oka, a červenohnědé peří na bocích. Oční duhovka je jasně červená.

Potápka černokrká se chová po celý rok velice pospolitě. Hnízdo, které si staví z listů vodních rostlin, plave na hladině

a je ukotveno v břehových porostech. Obvykle klade 3–4 vejce, která se inkubují 20 až 21 dní.

Biotopové nároky druhů

Potápka černokrká nachází optimální podmínky na mělkých rybnících s dobře vyvinutými porosty na okrajích. Velmi často se vyskytuje u hnízdních kolonií racka chechtavého, které vyhledává kvůli lepší ochraně hnízd proti predátorům. Co se týče potravy, potápka černokrká je z našich druhů vodních ptáků zřejmě nejvíce závislá na početnosti vodních bezobratlých živočichů v rybnících. Živí se především hmyzem a jeho larvami, měkkýši, koryši, také larvami obojživelníků a malými rybami. Potravu sbírá na dně, ve vodním sloupci i na hladině.

Ohrožení a ochrana

Potápku černokrkou nejvíce ohrožuje nedostatek potravy v rybnících. Ten je způsoben intenzivním rybářským hospodařením. Vysoké rybí obsádky intenzivně vyžirají drobné bezobratlé živočichy na dně (především larvy pakomárů) i ve vodním sloupci, a potravně tak potápkám černokrkým konkurují. Kromě toho po prožrání velkého zooplanktonu se v mělkých úživných rybnících namnoží fytoplankton (zeleň řasy), který zakalí vodu a výrazně sníží její průhlednost. To zabraňuje růstu vegetace, na kterou je opět vázáno celé spektrum drobných bezobratlých vodních živočichů,

VÍTE, ŽE...

... prvních několik týdnů po vylíhnutí vozí rodiče svá mláďata na hřbetě?

kteří jsou potravou potápky černokrké.

Z dosud nezjištěných příčin ubývá kolonií racka chechtavého, především na periferii jejich výskytu, a to také potápku černokrkou ohrožuje, protože v koloniích racka potápky nejčastěji hnízdí.

Nejvýznamnějším opatřením k ochraně potápky černokrké je snížení intenzity rybářského hospodaření, tím by se zvýšila celková druhová i stanovištní diverzita rybníčních ekosystémů a zároveň zvýšilo množství vodních bezobratlých živočichů, kteří jsou potravou potápek. To se zatím podařilo v některých rybníčních rezervacích. o účinnosti tohoto opatření svědčí skutečnost, že poslední hnízdní kolonie druhu se např. v jižních Čechách nacházejí právě v přírodních rezervacích, kde byla snížena velikost rybích obsádek.

Foto Zdeněk Hanč

Puchýřka útlá

(*Coleanthus subtilis*)

Puchýřka útlá je drobná a nenápadná tráva rostoucí na bahnitých dnech vypuštěných rybníků. Pro Českou republiku je neobyčejně významná. v roce 1810 byla jako nový druh popsána z Oseku u Hořovic. v této době se ale v území vyskytovalo mnohem více rybníků než dnes a puchýřka zde pravděpodobně už vyhynula. Česká republika má i další prvenství – nejvyšší počet lokalit puchýřky v Evropě. v současné době je u nás známo okolo 160 lokalit. Puchýřka je evropsky ohroženým druhem a její lokality v ČR mapuje a monitoruje Agentura ochrany přírody a krajiny. Od r. 2000 vzrostl počet známých lokalit na více než dvojnásobek.

Výskyt druhu v minulosti a současnosti

Původním biotopem puchýřky byly pravděpodobně náplavy a bahnité biotopy podél nížinných toků velkých řek. V současné době je většina řek regulována a puchýřka si v kulturní krajině našla útočiště na dnech vypuštěných rybníků. Historicky je v České republice známo asi 150 lokalit, mnohé z nich však již neexistují, mnohé lze těžko ověřit, neboť většina větších rybníků se přestala letnit. Nově zjištěné lokality pocházejí obvykle z malých plůdkových rybníků, které svým režimem pravidelného vypouštění puchýřce velmi vyhovují. Těžiště rozšíření puchýřky je v jihočeských pánvích a na Českomoravské vrchovině, ojedinělé lokality jsou v Krušných horách, na Plzeňsku, Příbramsku, Benešovsku a Pardubicku. Puchýřka se také vzácně vyskytuje u našich sousedů

Foto Dana Turoňová

VÍTE, ŽE...

... české jméno druhu pochází od nafouklých listových pochev puchýřky, anglické jméno druhu Mossgras (mechová tráva) připomíná jemný a nízký porost puchýřky hustě porůstající v optimálních podmínkách bahnitý substrát.

v Polsku a Rakousku (po jedné lokalitě), v Německu (24 lokalit) a ve Francii (16 lokalit). Mimo Evropu roste ještě v Rusku, Číně a na západě Severní Ameriky.

Stručný popis

Puchýřka je krátkověký druh, který je schopen vyklíčit, vyrůst a produkovat množství semen v cyklu kratším než 60 dní. Klíčí obvykle na jaře a v létě už má zralá semena. Tvoří drobné trsy se stéblý, která jsou poléhavá až vystoupavá. Stébla mají nafouklé listové pochvy, horní pochva je nálevkovitá a v době květu překrývá dolní část laty. Listy jsou čárkovité a charakteristicky obloukovitě zahnuté. Lata je složená z oddálených sva-

zeček klásků, ve svazečcích je 10–20 klásků. Odkvétající rostliny jsou schopné dozrát i pod vodou. Obilky jsou hnědavé a svrasklé. Mají velmi dlouhou klíčivost a šíří se vodou nebo jsou rozšiřovány vodními ptáky s bahnem přilepeným na jejich nohách.

Biotopové nároky druhu

Puchýřce se nejlépe daří na pravidelně obnažovaných dnech rybníků. Nesnáší přílišnou konkurenci a když zůstává dno po delší dobu nezaplaveno a nastoupí vyšší vegetace, puchýřka mizí. Roste na bahnitých i jílovito-písčitých substrátech, vždy v oblastech s kyselým podložím. Vyhovuje jí režim plůdkových rybníků, kdy je na podzim voda vypuštěna, a teprve v průběhu vegetační sezóny se pomalu napouští.

Ohrožení a ochrana

Puchýřka útlá patří mezi silně ohrožené druhy Červeného seznamu cévnatých rostlin ČR a je chráněna zákonem. Je také evropsky významným druhem a byly pro ni vymezovány lokality soustavy Natura 2000. Puchýřka je ohrožená především změnami v obhospodařování rybníků. Letnění velkých rybníků se stává vzácností a populace puchýřky se na rybnících objeví pouze při déletrvajícím suchu nebo při opravě hrází a s tím spojeným vypouštěním rybníka. Na druhé straně ještě zůstává dost plůdkových rybníků, které puchýřce vyhovují. Pokud nedojde k nějakým zásadním změnám v rybářském hospodaření, měl by druh mít dostatečný prostor k přežití.

Zdroj: AOPK ČR a MŽP

Foto Dana Turoňová

Foto Filip Lysák

Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků

African-Euroasian Waterbird Agreement – AEWA

Účinná ochrana druhů

Ochrana stěhovavých druhů volně žijících živočichů může být účinná pouze tehdy, je-li prováděna v celém areálu výskytu těchto druhů a je-li současně zajištěna ochrana a udržitelné využívání jejich stanovišť, tj. mokřadů.

Významný pokles početnosti stěhovavých vodních ptáků a stále se zmenšující rozloha mokřadů, na nichž jsou vodní ptáci existenčně závislí, vedly v roce 1995 ke sjednání mezinárodní dohody, která má za cíl zajistit mezinárodní ochranu, výzkum a monitorování stěhovavých vodních ptáků.

Dohoda má působnost ve 118 zemích Evropy a Afriky, Středního východu, části Asie a Kanady a v současné době se vztahuje na 255 druhů stěhovavých vodních ptáků, jejichž stav je z hlediska jejich početnosti a udržitelného využívání nepříznivý a jejichž ochrana vyžaduje mezinárodní spolupráci. Jedná se o různé druhy potáplic, potápek, pelikánů, volavek, čápů, jeřábů, hus, racků, kachen aj.

Spolupráce a projekty

AEWA je nejrozsáhlejší dohodou sjednanou v rámci Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva). Dohoda velmi úzce spolupracuje s Bonnskou úmluvou, Ramsarskou úmluvou o mokřadech a organizací Wetlands International, ovšem funguje zcela samostatně a nezávisle, má svůj vlastní sekretariát, sídlící v sídle UNEP v Bonnu, i své vlastní programy a projekty.

Mezi nejvýznamnější projekty dohody patří projekt postupné eliminace a zákazu používání toxického, tj. olovnatého, střeliva při lovu vodních ptáků. Olovo je totiž toxické a zatěžuje nejen samotné ptáky, ale také mokřady a dostává se snadno do potravního řetězce, takže mj. se posílze do přímého ohrožení dostává také člověk. V České republice bude podle zákona o myslivosti platit zákaz používání těchto střel od 1. 1. 2011.

Co se daří v ČR

Česká republika se smluvní stranou Dohody AEWA stala až 1. 9. 2006, nicméně ochrana, výzkum a monitoring stěhovavých vodních ptáků u nás různou formou probíhal již před oficiálním přístupem k této mezinárodní dohodě, a bylo tedy na co navazovat. Za naplňování Dohody AEWA je v České republice odpovědné Ministerstvo životního prostředí, kontaktním místem je odbor mezinárodní ochrany biodiverzity. Odborné záležitosti jsou řešeny Agenturou ochrany přírody a krajiny, na realizaci projektů se významně podílí Česká společnost ornitologická.

Od vstupu ČR k Dohodě AEWA se nám podařilo uskutečnit několik velmi kvalitních projektů vztahujících se ke stěhovavým vodním ptákům a naplnit tak usnesení přijatá na zasedáních smluvních stran a současně plnících i samotný Akční plán Dohody AEWA.

V r. 2008 byla vydána publikace *Výsledky dlouhodobého monitoringu vodních ptáků na jižní Moravě a v jižních*

Čechách, o rok později byla provedena analýza archivních dat dlouhodobého sledování ptáků v jednom z nejvýznamnějších biotopů vodních ptáků na Třeboňsku – na rybnících Velký a Malý Tisý. Data byla shrnuta do publikace *Ptáci národní přírodní rezervace Velký a Malý Tisý*, mající podtitul: Změny v avifauně a biotopech 1947–2009. Dále probíhá tříletý projekt zkoumání vlivu rušení na letní a podzimní shromaždiště husy velké. Mezi nejnovější projekty patří organizace mezinárodního kurzu Mokřady jako stanoviště vodních ptáků, který je plánován na červen r. 2011 a bude realizován ve spolupráci s členy Českého ramsarského výboru, pracovní skupiny pro Bonnskou úmluvu, Českým komitétem MaB, sekretariátem AEWA a organizací Wetlands International a je určen pro účastníky ze zemí jihovýchodní Evropy a bývalého Sovětského Svazu.

Mgr. Libuše Vlasáková, kontaktní osoba a národní zástupkyně pro Dohodu AEWA, odbor mezinárodní ochrany biodiverzity, MŽP

PROJEKTY DOHODY AEWA

- Křídla nad mokřady (Wings over Wetlands) – cílem projektu, který probíhá od r. 2006 v regionech Evropy, Asie a Afriky, je ochrana nejvýznamnějších mokřadů kritických pro stěhovavé vodní ptáky
- Netoxické střely – zákaz používání olovených střel při lovu v mokřadech
- Světový den stěhovavých ptáků
- WETCAP – posilování kapacit pro ochranu vodních ptáků a mokřadů v Severní Africe

POVINNOSTI SMLUVNÍCH STRAN DOHODY AEWA

- provádět opatření na ochranu stěhovavých vodních ptáků a věnovat zvláštní pozornost ohroženým druhům a druhům s nepříznivým stavem z hlediska ochrany;
- zajistit udržitelné využívání stěhovavých vodních ptáků;
- určit významné lokality a stanoviště vodních ptáků, a ty pak chránit, udržovat a v případě potřeby i obnovovat;
- zvyšovat veřejné povědomí o stěhovavých vodních ptácích, o mokřadech a dohodě AEWA;
- podporovat a provádět výzkum biologie a ekologie stěhovavých vodních ptáků;
- spolupracovat s ostatními zeměmi na ochraně a výzkumu stěhovavých vodních ptáků a mokřadů.

ISPOP rozšiřuje nabídku e-Governmentu pro ohlašovatele

Integrovaný systém plnění ohlašovacích povinností (ISPOP) je nástrojem veřejné správy a součástí jednotného informačního systému o životním prostředí naší republiky.

ISPOP umožňuje elektronickou výměnu dat

ISPOP umožňuje ohlašovatelům – průmyslovým podnikům či provozovnám – zpracování vybraných povinných hlášení o znečišťování životního prostředí v elektronické podobě dle platného datového standardu, který je pro každý rok zveřejňován Ministerstvem životního prostředí. ISPOP zajišťuje příjem těchto hlášení a jejich další distribuci dotčeným institucím veřejné správy.

ISPOP je zřízen zákonem č. 25/2008 Sb., o integrovaném registru znečišťování životního prostředí a integrovaném systému plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí. Zřizovatelem ISPOP je MŽP, provoz zajišťuje CENIA, česká informační agentura životního prostředí.

Systém je vyvíjen v rámci projektu CISAŽP (Celostátní informační systém pro sběr a hodnocení informací o znečištění životního prostředí), který je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu Životní prostředí, prioritní osa 5 – Omezování průmyslového znečištění a snižování environmentálních rizik, oblast podpory 5.1.

ISPOP je nástupnickým systémem informačního systému Centrální ohlašovna, jehož provoz byl ukončen k 31. 12. 2009. Provoz ISPOP byl zahájen 1. 1. 2010.

V roce 2010 vznikla povinnost hlásit prostřednictvím ISPOP skupině ohlašovatelů povinných hlásit do IRZ. Ke dni 28. 5. 2010 bylo v ISPOP zaregistrováno 4 884 subjektů (ohlašovatelů). V období od 1. 1. 2010 do 28. 5. 2010 bylo do ISPOP přijato celkem 19 441 hlášení. Největší část tvořila hlášení agendy odpadů – 7 588 (39 %) a IRZ – 4 913 (25 %). Předpokládaný odhad počtu ohlašovatelů v roce 2011 je cca 30 000 a v roce 2012 cca 70 000.

„ISPOP rozšiřuje nabídku služeb e-Governmentu v České republice, protože umožňuje elektronickou výměnu dat mezi ohlašovatelem a dotčenými institucemi. Tím se zvyšuje efektivita výkonu státní správy. ISPOP zjednoduší zpracování, vyhodnocování a publikaci dat a přispěje k lepší informovanosti veřejnosti o stavu životního prostředí,“ říká ředitel CENIA Ing. Jiří Hradec.

Jak používat ISPOP v roce 2011 a dále

Skupina ohlašovatelů, kteří povinně podávají hlášení prostřednictvím ISPOP, se bude v letech 2010 až 2012 rozšiřovat. Povinnosti hlásit prostřednictvím ISPOP jsou rozděleny do tří etap. Postupný náběh ohlašovacích povinností je dán přechodnými ustanoveními v zákoně č. 25/2008 Sb. Prostřednictvím ISPOP hlásí v roce:

2010

- ohlašovatelé, kterým vznikla za rok 2009 povinnost hlásit do Integrovaného registru znečišťování životního prostředí (IRZ);

2011

- provozovatelé všech středních, velkých a zvláště velkých zdrojů znečišťování ovzduší, kteří doposud neohlašovali prostřednictvím ISPOP;
- provozovatelé činností E-PRTR (činnosti vyjmenované v příloze I nařízení ES č. 166/2006/ES);
- ohlašovatelé, kterým vznikla za rok 2010 povinnost hlásit do IRZ;
- ohlašovatelé, kteří povinně podávali hlášení prostřednictvím ISPOP v roce 2010;

2012 a dále

- Všichni, kteří jsou povinni hlásit dle
- zákona č. 254/2001 Sb., o vodách;
 - zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech;
 - zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší;
 - zákona č. 477/2001 Sb., o obalech.

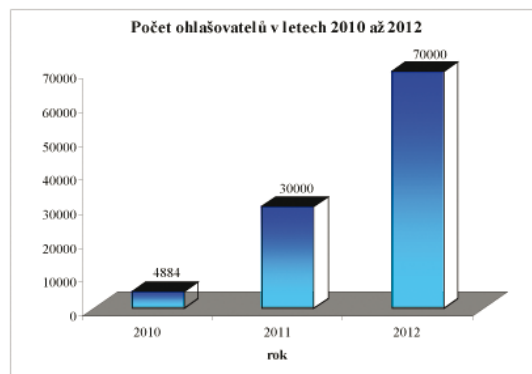
V souvislosti s nastávajícím ohlašovacím obdobím pořádá CENIA od 25.10.2010 do 10.12.2010 bezplatné instruktážní semináře pro uživatele ISPOP ke způsobu ohlašování v roce 2011 (tedy údajů za rok 2010). Semináře se konají v krajských městech a jsou určeny všem uživatelům ISPOP, zejména pak ohlašovatelům, kteří budou v roce 2011 podávat hlášení prostřednictvím ISPOP poprvé.

Na začátku roku 2011 bude spuštěna nová verze informačního systému ISPOP, která bude obsahovat celou řadu nových funkcí. Současně bude představena i nová podoba webového portálu ISPOP. Další

informace jsou k dispozici na www.ispop.cz.

Kontakt: CENIA, česká informační agentura životního prostředí, Litevská 1174/ 8, 100 05 Praha 10, info@cenia.cz, www.cenia.cz, www.ispop.cz

Eva Branišová, tisková mluvčí CENIA, graf CENIA

Přehled seminářů ISPOP		
datum	kraj, město	kapacita
25.10.2010	Liberecký kraj, Liberec	150
26.10.2010	Královéhradecký kraj, Hradec Králové	100
2.11.2010	Plzeňský kraj, Plzeň	60
3.11.2010	Jihočeský kraj, České Budějovice	95
10.11.2010	Ústecký kraj, Ústí nad Labem	131
15.11.2010	Středočeský kraj, Praha	131
18.11.2010	Jihomoravský kraj, Brno	131
24.11.2010	Zlínský kraj, Zlín	56
25.11.2010	Olomoucký kraj, Olomouc	50
29.11.2010	Pardubický kraj, Pardubice	100
30.11.2010	Kraj Vysočina, Jihlava	130
1.12.2010	Moravskoslezský kraj, Ostrava	122
6.12.2010	Hlavní město Praha, Praha	299
8.12.2010	Karlovarský kraj, Karlovy Vary	96

Můj kousek Země 2010

Již čtvrtý ročník výtvarné soutěže pro děti a mládež Můj kousek Země byl slavnostně zakončen 17. září v Praze.

V Obecním domě se sešli děti, rodiče i zástupci pořádajících a partnerských organizací na slavnostním ceremoniálu, na kterém proběhlo vyhlášení a předání cen vítězům. Soutěžilo se ve třech věkových kategoriích a ocenění bylo uděleno taktéž vítězi internetového hlasování a autorům kolektivního díla za mimořádnou myšlenku i techniku zpracování. Tématem výtvarných prací bylo ztvárnění představy, jak bude vypadat svět lidí, zvířat a rostlin, pokud nastanou velké změny podnebí. Děti měly možnost zvolit druh změny podnebí i to, k jakým důsledkům taková změna může vést. Výsledkem byla pestrá mozaika výtvarných nápadů a úvah nad budoucím možným obrazem rodného města, oblíbeného prázdninového místa, blízké řeky či změněné podoby zvířat domácích i divokých. Slavnostní vyhlášení vítězů soutěže letos předcházelo mezinárodní konferenci (Ant)Arctic Matters, která byla věnována právě celosvětovým klimatickým změnám.

Soutěž Můj kousek Země pořádá Česká geologická služba a Ministerstvo životního prostředí společně s dalšími partnery, včetně zahraničních.

*Klára Jančová,
Česká geologická služba*

▲ Tématem letošního ročníku výtvarné soutěže Můj kousek Země byly klimatické změny. Foto archiv ČGS

Jaro na podzim

Návštěvníci Národního parku Podyjí měli v letošní podzimní dny příležitost vidět opravdu netradiční kombinace rozkvetlých rostlin.

Květy konikleců, které jsou typické pro podyjské jaro, dělaly společnost odkvétajícímu vřesu. Jev, při němž některé jarní druhy kvetou v sezóně podruhé v pozdním létě či na podzim, se odborně nazývá remontování. Často k němu dochází při neobvyklém průběhu počasí během vegetačního období. Chladná a deštivá perioda v průběhu léta vyvolá v rostlinách falešný pocit zimy (období vegetačního klidu), takže návrat pěkného počasí v babím létě považují za jaro a opět vykvétají.

Foto Václav Křivan

*Lenka Reiterová,
Správa NP Podyjí.*

Národní dialog o vodě

V říjnu proběhlo na pražském pracovišti Výzkumného ústavu vodohospodářského TGM, v. v. i., dvoudenní zasedání Rady GWP (Global Water Partnership) pro střední a východní Evropu.

Tohoto pravidelného zasedání se zúčastnili zástupci Bulharska, Česka, Estonska, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Polska, Moldávie, Rumunska, Slovenska, Slovinska a Ukrajiny. Cílem GWP je podporovat udržitelný rozvoj a hospodaření s vodními zdroji na všech úrovních. v součinnosti GWP, VÚV TGM, v.v.i., a České vědeckotechnické vodohospodářské společnosti je každoročně pořádán mimo jiné Národní dialog o vodě na Medlově – v letošním roce s podtitulem Hospodaření s vodou v období hydrologického sucha.

*Zdroj: www.vuv.cz,
upraveno (red)*

Česká krajina si zaslouží naši pozornost

Národní meziresortní seminář k péči o krajinu

Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s ministerstvy pro místní rozvoj, zemědělství, kultury, školství mládeže a tělovýchovy, dopravy a průmyslu a obchodu uspořádaly 6. října 2010 v Praze Národní seminář – meziresortní pracovní jednání k implementaci Evropské úmluvy o krajině a péči o krajinu v České republice.

Seminář, který se konal při příležitosti 10. výročí otevření Evropské úmluvy o krajině k podpisu, byl zaměřen na meziresortní koordinaci uplatňování principů této úmluvy.

Cílem společně připravovaného jednodenního pracovního setkání bylo především otevření konstruktivní diskuse o efektivitě meziresortní spolupráce, o koordinaci resortních přístupů, zájmů a potřeb týkajících se krajiny, o sdílení informací v této oblasti a identifikaci překážek, které brání užívání krajiny ve smyslu udržitelného rozvoje a uplatňování principů Evropské úmluvy o krajině. V rámci jednání se hledal základní jednoduchý způsob sdílení a výměny informací mezi resorty a dále způsob koordinované prezentace principů Evropské úmluvy o krajině směrem k veřejnosti a směrem k signatářům Evropské úmluvy o krajině.

Národního semináře v Praze se za MŽP zúčastnil náměstek ministra a ředitel sekce ochrany přírody a krajiny Tomáš Tesař a zástupci výše uvedených ministerstev bezprostředně zapojených do přípravy. Pozváni byli též zástupci ministerstev zahraničních věcí, vnitra, práce a sociálních věcí a financí, dále pak zástupci příslušných výborů Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu ČR, Asociace krajů, Svazu měst a obcí, odborných organizací i nevládních organizací doporučených jednotlivými resorty.

Hostem semináře byla ředitelka Sekce kulturního dědictví, krajiny a prostorového plánování Rady Evropy, paní Maguelonne Déjeant-Pons, která příspěvkem Evropská úmluva o krajině – současný stav plnění a mezinárodní souvislosti seznámila účastníky s principy a cíli úmluvy a se současným mezinárodním děním v této oblasti.

EVROPSKÁ ÚMLUVA o KRAJINĚ

Text Evropské úmluvy o krajině, ač je výsledkem mnohaletého úsilí vybrané skupiny odborníků a iniciativy orgánů Rady Evropy, je jednoduchý a srozumitelný. Úmluva byla podepsaná dne 20. října 2000 ve Florencii a vstoupila v platnost dne 1. března 2004. Ke konci září 2010 ji podepsalo 38 členských států Rady Evropy, z toho 32 ji také ratifikovalo.

Cílem úmluvy je podpořit ochranu, správu a plánování krajiny a organizovat evropskou spolupráci v této oblasti.

Každá strana (evropský stát, který k úmluvě přistoupil) naplňuje úmluvu podle svého vlastního rozdělení pravomocí, v souladu se svými ústavními principy a administrativním uspořádáním. Snaží se o soulad vlastních politik s Úmluvou v zájmu udržitelného rozvoje, neboť krajina je stejně zdrojem hospodářské činnosti, životním prostředím i sociálním prostorem.

Úmluva vyvažuje přetrvávající konzervační a složkový přístup v ochraně, správě a plánování krajiny přístupem integrovaným a celostním. Naplňování úmluvy znamená zavádět a provádět krajině politiky, zavádět postupy umožňující účast veřejnosti, místních a regionálních orgánů a uživatelů na formulování a provádění krajině politik a reflektovat krajinu zejména v politikách územního plánování, kulturních, environmentálních, sociálních, zemědělských a hospodářských. Občané musejí mít možnost zapojit se do rozhodování o tom, které krajině hodnoty jsou důležité, musejí mít možnost zúčastnit se rozhodování o ochraně, správě a změnách krajiny. Každý má toto právo a současně odpovědnost vůči krajině. Nezbytnou podmínkou pro naplňování Úmluvy je zvyšování povědomí občanské společnosti, soukromých organizací a orgánů veřejné správy o hodnotách krajiny, jejich úloze a změnách; zásadní a nezastupitelnou úlohu v tomto procesu má vzdělávání a osvěta.

Stavem krajiny se poměřuje kvalita života každého člověka.

V České republice úmluva vstoupila v platnost dne 1. října 2004. Usnesením vlády č. 1049/2002 ze dne 30. 10. 2002 uložila ministrům životního prostředí, místního rozvoje, zemědělství, kultury a školství mládeže a tělovýchovy, aby zabezpečili provádění úmluvy. Odbor péče o krajinu Ministerstva životního prostředí byl stanoven kontaktním místem České republiky pro podávání zpráv a jednání s Radou Evropy. Kontaktní osobou pro jednání a zastupování ČR v Radě Evropy ve věcech Evropské úmluvy o krajině byla v květnu 2009 jmenovaná Júlia Tóbiková (julia.tobikova@mzp.cz).

Víc informací a oficiální dokumenty najdete na stránkách Rady Evropy a Ministerstva životního prostředí:

http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/Landscape/default_en.asp

http://www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine.

Zdroj: MŽP

Dalším významným hostem semináře se stal RNDr. Václav Cílek, CSC., který představil krajinu jako náš společný prostor. Zástupci jednotlivých ministerstev pak stručně seznámili účastníky se svými aktivitami a prioritami v krajině. Následovala pracovní část semináře – formulování společných cílů, priorit a definování kroků další koordinované spolupráce a příprava podkladů pro prohlášení o postupu imple-

mentace Evropské úmluvy o krajině a plánech jejího dalšího naplňování v České republice a formulace závěrů, které byly poté prezentovány za Českou republiku 20. října 2010 ve Florencii na jednání k 10. výročí otevření Evropské úmluvy o krajině k podpisu.

*Ing. Júlia Tóbiková,
Ing. Eva Voženílková,
odbor péče o krajinu MŽP
Foto MŽP – Martin Mašín*

▲ Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s dalšími ministerstvy uspořádalo Národní meziresortní seminář k implementaci Evropské úmluvy o krajině a péči o krajinu v České republice.

▲ Úvodní slovo na semináři přednesl náměstek ministra životního prostředí a ředitel sekce ochrany přírody a krajiny MŽP Tomáš Tesař.

▲ Na seminář zavítala též paní Maguelonne Déjeant-Pons, ředitelka Sekce kulturního dědictví, krajiny a prostorového plánování Rady Evropy.

▲ Ředitel Geologického ústavu AV ČR Václav Cílek představil krajinu jako náš společný prostor.

▲ Briefingu na závěr semináře se zúčastnili (zleva): ředitel odboru územního plánování MMR Martin Tunka, Eva Veverková z tiskového oddělení MŽP, náměstek ministra a ředitel sekce péče o přírodu a krajinu MŽP Tomáš Tesař, ředitel odboru péče o krajinu MŽP Petr Birklen, Jana Čermáková z OPZUV MŠMT a Zuzana Skřivanová z oddělení pozemkových úprav MZe.

Nejkrásnější krajina, co znám...

Řekne-li se líbezná česká krajina, málokdo si představí prales. Krajina je ve středoevropských poměrech spojena s lidmi, kteří ji zabydlují a upravují k obrazu svému. Kulturní hodnoty vložené do krajiny vznikaly stovky let. Pověsti, lidové zvyky, původní řemesla, tradiční architektura i samotný životní styl jsou vázány na určitý typ krajiny. Slovo „identita“ můžeme přeložit jako „sounáležitost“.

Dějiny a tradice jsou v krajině důležité. Není pochyb o tom, že krajina je součástí kulturního dědictví, je výsledkem práce celých lidských generací, které se jí snažily užívat, ale také krásnit. Proto je krajina považována za základní kulturní jev každého evropského národa.

Před příchodem člověka byla naše krajina formována pouze přírodními procesy, a můžeme tedy plošně hovořit o krajině přírodní. Počátek znatelného přetváření krajiny člověkem je v našich podmínkách řazen do období neolitu, před přibližně sedmi tisíci lety, a je spojen s primitivními formami zemědělství. O oblasti souvisle obývané a ovlivňované zemědělstvím provázející dolní až střední toky našich největších řek hovoříme jako o „pravěké ekumeně“. V ní leží počátek naší kulturní krajiny. Rozkládala se ještě před tisíci lety zhruba na třetině území dnešní České republiky, ostatní části pokrýval většinou obtížně přístupný hvozď.

Následně se vliv člověka na krajinu prohluboval, oblast kulturní krajiny se rozšířila téměř na celé území státu. Naše území pokryla pestrá mozaika sídel, zemědělsky využívaných ploch, lesů, vodotečí a rybníčních soustav. Intenzifikace forem zemědělství, rozvoj průmyslu, těžby a dopravy od druhé poloviny 18. století do současnosti představuje stále nové formy a způsoby využití krajiny, v řadě případů negativně ovlivňující její přírodní a kulturní podstatu a mnohdy zhoršující podmínky pro odpočinek a rekreaci ve volné krajině.

Historicky vzniklé charakteristické regionální odlišnosti mají nepochybně velkou kulturní hodnotu. Dávají místu tvář. Tvoří jeho jedinečnou identitu. Globalizace a unifikace tuto hodnotu ničí. Dokud je udržována místní stavební tradice, člověk pozná, zda je v jižních Čechách, v Bavorsku, v Krkonoších či v Bretani, aniž by místo předem znal. Mnoho lidí v moderní době přemýšlí, odkud pochází a kam patří. Krajina je nejen souborem živých a neživých složek přírody, ale také sociálních a kulturních vazeb. Krajina nám pomáhá poznat, kdo jsme.

Položme si několik otázek

Jak se dnes díváme na krajinu? Je naše krajina využívána tak, aby byla trvalým zdrojem obživy i místem kvalitního a plnohodnotného života? Co děláme proto,

K ZAMYŠLENÍ

Největším nepřítelem přírody, kulturních památek a také lidstva je nevědomost. Ochrana přírody a kulturních památek je projevem kulturní vyspělosti jednotlivce i národa.

Motto a krédo Klubu českých turistů, Turistika a ochrana přírody, 1997

abychom předali krajinu našim dětem v lepším stavu, než jsme ji dostali od našich otců? Jaké jsou a jak vznikaly hodnoty a jizvy na tváři naší kulturní krajiny? Doceňujeme dostatečně zachovalé přírodní a kulturní hodnoty krajiny a její zranitelnost? Máme ke krajině, ve které žijeme, osobní vztah, můžeme a umíme odpovědně spolurozhodovat o její budoucnosti, nebo žijeme v duchovně zdivočelé, citu a odpovědnosti zbavené krajině, jejíž osud již neumíme ovlivnit?

Formulováním odpovědí na výše uvedené otázky si může každý z nás udělat inventuru vlastního pohledu na stav krajiny, ve které žije, pracuje, raduje se i strádá.

Podobnou inventuru na přelomu tisíciletí udělaly i orgány Rady Evropy a rozhodly se vypracovat celoevropský dokument vyzývající k odpovědnému nakládání s krajinou.

Foto Ing. Martin Weber

Evropská úmluva o krajině

Evropská úmluva o krajině je výsledkem mnohaletého úsilí vybrané skupiny odborníků a iniciativy orgánů Rady Evropy. Úmluva byla přijata Výborem ministrů Rady Evropy v roce 2000. Česká republika ji podepsala v roce 2002 a po ukončení ratifikačního procesu se dne 1. 10. 2004 stala pro ČR závaznou.

Cílem této úmluvy je podpořit trvale udržitelnou ochranu, správu (hospodaření) a plánování krajiny ve všech souvislostech, ale také organizovat evropskou spolupráci v této oblasti. Česká republika přijetím této úmluvy mimo jiné uznala, že krajina je důležitou součástí kvality života lidí ve městských oblastech i na venkově, v narušených oblastech stejně jako v oblastech vysoce kvalitních, v oblastech pozoruhodných i běžných.

Česká republika se podpisem zavázala právně uznat krajinu jako základní složku prostředí, v němž obyvatelé žijí, jako výraz rozmanitosti jejich společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity. Dále se zavázala zavést a provádět krajinné politiky zaměřené na ochranu, správu a plánování krajiny, zavést postupy pro účast veřejnosti, místních a regionálních orgánů a jiných stran, které jsou zainteresovány na definování a provádění krajinných politik, začlenit krajinu do svých politik územního a urbánního plánování, do své kulturní, environmentální, zemědělské, sociální a hospodářské politiky, jakož i do ostatních politik s možným přímým či nepřímým dopadem na krajinu.

K ZAMYŠLENÍ

To, co je zcela běžné a dostupné, považujeme za samozřejmost. Teprve, když se začne „běžných“ věcí nedostávat, uvědomíme si, že pro nás mají význam. Že je postrádáme. Že pro nás mají hodnotu. Uvědomění si hodnot a snaha o tyto hodnoty pečovat, aby nezanikly, je obvykle reakcí na skutečnost, že cosi přestalo fungovat samo.

Ing. arch. Miloš Solář, Mezinárodní odborné sympózium Architektonické dědictví krajiny, 2006, Cheb

Evropská úmluva o krajině – výzva k odpovědnému nakládání s krajinou

Pro účely Úmluvy „krajina“ znamená část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem, a jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/ nebo lidských faktorů.

Evropská úmluva o krajině představuje nástroj, zasvěcený výhradně ochraně, správě a plánování krajiny na celém evropském kontinentu. Je nástrojem shrnujícím a zakotvujícím potřebu nového náhledu na krajinu, potřebu docenění krajiny a nastolení cesty jejího trvale udržitelného rozvoje. K hlavním třem pilířům trvale udržitelného rozvoje, tj. ekologickému, ekonomickému a sociálnímu, přidává ještě čtvrtý, tj. pilíř kulturní.

Již v preambuli k úmluvě je mj. zdůrazněno, že krajina hraje významnou úlohu z hlediska veřejného zájmu v oblasti kultury, ekologie, životního prostředí a v sociální oblasti a představuje zdroj příznivý pro hospodářskou činnost. Krajina je klíčovým prvkem blaha jednotlivce i společnosti a její ochrana, správa a plánování jsou spojeny s právy a povinnostmi každého. Úmluva navazuje na řadu již dříve přijatých mezinárodních smluv a dokumentů dotýkajících se ochrany a správy přírodního a kulturního dědictví, regionálního a územního plánování, místní samosprávy a přeshraniční spolupráce.

Předmětem zájmu úmluvy je celá krajina, tj. přírodní, venkovské, městské a příměstské oblasti; jinak řečeno pokrývá úmluva svým zájmem krajiny pozoruhodné, ale i běžné a narušené. Stojíme-li na vyhlídce a díváme se na panorama kulturní krajiny s políčky, městem v údolí a horizontem pokrytým lesy, díváme se na krajinu. Stojíme-li na náměstí a díváme se kolem, díváme se také na krajinu. Urbanizovaná krajina je také krajina.

Péče o přírodní a kulturní dědictví krajiny není v pojetí úmluvy chápána izolovaně – jako problematika odehrávající se pouze mezi státem a příslušnými specialisty, ale je chápána jako společně sdílená odpovědnost státních a samosprávných orgánů, vlastníků a uživatelů krajiny, jakož i odborné a laické veřejnosti. Úmluva také pojímá ochranu krajiny jako ochranu aktivní a dynamickou, vycházející z kontinuity činností a významů spjatých s konkrétní krajinou a jejím potenciálem.

Jak přispět k naplňování úmluvy

Proces ochrany, správy a zlepšování stavu krajiny se neuskuteční samovolně, ale musí být na demokratických přístupech usměrňován a řízen. Ve smyslu nároků práva na kvalitní krajinu a přijetí odpovědnosti za její stav a trvale udržitelný vývoj musejí aktivně spolupracovat veřejné orgány a instituce s odborníky a veřejností. Pro kvalitní management vyvíjející se krajiny je důležité integrované mezisektorové řízení a územní plánování. K tomu jsou potřeba profesionálové na územní plánování a management krajiny, účast místních lidí a vědomí, že krajina se bude měnit, ať chceme, nebo ne. Úmluva klade důraz na spoluúčast veřejnosti, spoluodpovědnost všech resortů za budoucnost naší krajiny a princip subsidiarity, tedy řešení problémů na co možná nejnížší úrovni rozhodování. Úmluva zdůrazňuje nutnost dialogu a výměny názorů mezi všemi obyvateli.

Obyvatelstvo musí mít přístup k rozhodování o tom, které hodnoty jsou důležité, musí mít možnost účastnit se rozhodování o ochraně, managementu a změnách krajiny. Každý má toto právo a současně odpovědnost. Je nutné, aby odborníci a obyvatelé společně o krajině komunikovali.

Orgány veřejné správy všech stupňů a jimi řízené instituce

mohou ve své působnosti především pomoci:

- shromažďováním, vyhodnocováním a poskytováním objektivních informací o krajině a jejím vývoji, včetně interpretování vývojových trendů a předpokládaných tendencí;
- formulováním a naplňováním strategických vizí, koncepcí a plánů, zakotvujících principy a společenská východiska odpovědného nakládání s krajinou, včetně zabezpečení odpovídající péče o přírodní a kulturní dědictví, jeho udržení a rozvoj, a to v rozsahu svěřené odborné, nebo územní působnosti;
- odpovědným usměrňováním rozvoje obcí a územních celků, včetně dopravní a technické infrastruktury, těžby a dalších forem využívání krajiny, které bude založeno na vědomí hodnoty a vyčerpatelnosti krajinného prostoru, jakož i na potřebě jeho vyváženého rozvoje;
- zavedením funkčních systémů péče o krajinu v rozsahu odborné, nebo územní působnosti a alokováním odpovídajících finančních prostředků pro jeho naplňování z veřejných zdrojů;
- posilováním možností spolupráce a koordinovaným využíváním výsledků práce veřejných orgánů a institucí ve prospěch posilování povědomí o kraji-

ně, jakož i řešení otázek jejího rozvoje v konkrétních oblastech;

- jedním z nejdůležitějších nástrojů uchování kvality krajiny je územní plánování; morální odpovědnost obecních a krajských samospráv za zachování kulturního odkazu krajiny je při zadávání a schvalování územní dokumentace nezastupitelná.

K ZAMYŠLENÍ

Aby mohl člověk patřit do Evropy a nést odpovědnost za její směřování a hodnoty, musí napřed patřit do konkrétního místa a v něm nést odpovědnost za komunitu své obce a vzhled jejího okolí.

Ing. Ivan Dejmal

Uživatelé krajiny, veřejnost

mohou mimo jiné přispět:

- aktivní účastí na přípravě strategických koncepcí a plánů, jakož i účastí při operativním rozhodování ve všech oblastech dotýkajících se rozvoje území;
- přijetím a naplňováním dobrovolných závazků, formulovaných kompetentními orgány nad rámec obecných legislativních povinností;
- přijetím spoluodpovědnosti za udržitelný rozvoj krajiny a kvalitu produkce, zaváděním nových technologií a postupů šetrných k životnímu prostředí;
- minimalizací důsledků vlastní činnosti v krajině, negativních zásahů do krajiny a podporou cílených krajinotvorných opatření na lokalitách, které využívají, včetně cílené péče o pracovní prostředí, vzhled výrobních areálů apod.

K ZAMYŠLENÍ

Stav krajiny je vždy odrazem stavu společnosti, která v ní žije, pracuje a nachází vlastní identitu.

Ing. Martin Weber,

Ing. Gražyna Novotná

- odstraňováním všech forem starých zátěží, revitalizací či opětovným využitím devastovaných částí krajiny;
- posilováním místních výrobních a činností, rozšiřováním nabídky regionálních produktů a služeb, včetně jejich uplatnění na místních a regionálních trzích;
- podporou a zapojením se do činnosti místních orgánů, sdružení, spolků a dobrovolných organizací, jejichž činnost naplňuje, či dílčím způsobem přispívá k trvale udržitelnému nakládání s krajinou na místní nebo regionální úrovni;
- aktivní spolupráci v dokumentování stavu krajiny, při obnově narušených částí, údržbě vybraných částí krajiny v souladu s odbornými doporučeními a plány;
- úsilím o zdravý životní styl a odpovědným přístupem k využívání krajiny v nejširším slova smyslu;
- pečováním o vlastní nemovitosti a jejich udržováním v dobrém stavu nebo jejich zvelebováním v duchu zachování místních tradic a prvků.

Text byl zpracován ve spolupráci s Ing. Martinem Weberem, VÚKOZ.

Dále čerpá z textů: Ing. arch. Věry Kučové, Možnosti ochrany kulturní krajiny v ČR, in Veřejná správa č. 48, 2006;

Ing. arch. Miloše Solaře, Památková hodnota krajiny, in Veřejná správa č. 48, 2006; RNDr. Jana Kendera a kol.,

Návraty ke stromům, vodě a zemi aneb Deset let péče o krajinu domova, 2005

Ozvěny Ekofilmu

Z filmu *Monsanto, náš velký bratr v podnikání*

Ozvěny Ekofilmu v Informačním centru MŽP a OPŽP

Informační centrum Ministerstva životního prostředí a Operačního programu Životní prostředí připravilo na podzimní měsíce cyklus promítání vybraných filmů z loňského ročníku festivalu Ekofilm. Promítání se koná každý čtvrtek od 16.30 v prostorách Informačního centra v budově MŽP (Vršovická 65, Praha 10).

18. 11. Doma (Home). Film je pojat jako cesta kolem světa do těch nejúžasnějších, ale také nejponičenějších krajín Země. Nabízí konkrétní pohled na problémy, kterým musí naše planeta čelit, jako jsou globální oteplování či ztráta biodiverzity, ale zároveň i pozitivní vývoj, jako je vzrůstající demokracie nebo rozvoj vzdělání.

25. 11. Komu patří moře? Zápas o poslední zdroje. Tisíce metrů pod hladinou moře, v oblastech dříve považovaných za mrtvé, nyní vědci objevují obrovské zásobárny nerostných surovin. V hlubinách však neexistují pevné hranice, a tak tyto objevy přinášejí i hrozbu politického konfliktu a environmentálních škod.

2. 12. Pekelné doly. Snímek zachycuje konžské horníky, kteří v nebezpečných podmínkách a za mizernou mzdu těží koltan (kov používaný např. při výrobě mobilních telefonů a počítačů), zatímco jim nad hlavami zuří občanská válka. Podaří se najít řešení této situace?

9. 12. Afghánské ženy za volantem. Film zobrazuje snahu několika afghánských žen získat řidičský průkaz jako první krok k dosažení osobní svobody. Sleduje i jejich důvody a motivace, dané rozdílným věkem, společenským postavením či rodinným zázemím.

16. 12. Monsanto, váš velký bratr v podnikání. Tento dokument zkoumá drsný mechanismus moderní ekonomiky a globalizace na případové studii nadnárodní agrochemické společnosti Monsanto, která ovládá 90 % trhu s geneticky upravovanými potravinami.

Promítání je zdarma, ale vzhledem k omezené kapacitě Informačního centra se doporučuje rezervovat si místo na e-mailu: infocentrum@mzp.cz nebo na tel. 267 122 053.

Hana Pernicová, Informační centrum MŽP a OPŽP

Publikace

EUROBATS

Ediční řada
Číslo

2

Ochrana a management podzemních
lokalit významných pro netopýry

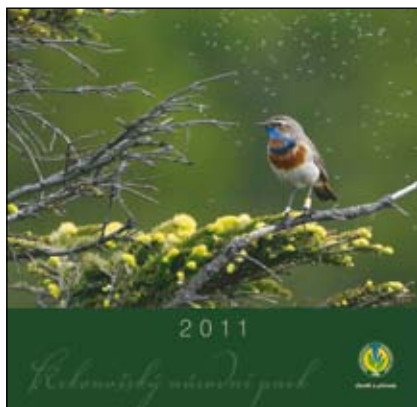
Tony Mitchell-Jones • Zoltán Bihari • Matti Masing • Luísa Rodrigues

Ochrana a management podzemních lokalit významných pro netopýry

Podzemní lokality, jako jsou jeskyně, opuštěná důlní díla, pevnosti a tunely, jsou významnými stanovišti netopýrů napříč celou Evropou. Bohužel, mnoho těchto podzemních úkrytů má nejistou budoucnost. Některé jsou zasypané, uzavřeny nebo upraveny pro další použití, jiné těžce poškozeny nezvanými návštěvníky. V některých případech může ztráta jedné lokality ovlivnit netopýry v oblasti mnoha tisíc čtverečních kilometrů. Potřeba chránit a pečovat o tyto lokality vedla Dohodu o ochraně populací evropských netopýrů (EUROBATS) k projektu sestavení seznamu nejvýznamnějších podzemních lokalit v Evropě a přípravě této praktické příručky, která pomůže členským a areálovým státům chránit podzemní lokality způsobem, který bere v úvahu potřeby netopýrů.

lity ovlivnit netopýry v oblasti mnoha tisíc čtverečních kilometrů. Potřeba chránit a pečovat o tyto lokality vedla Dohodu o ochraně populací evropských netopýrů (EUROBATS) k projektu sestavení seznamu nejvýznamnějších podzemních lokalit v Evropě a přípravě této praktické příručky, která pomůže členským a areálovým státům chránit podzemní lokality způsobem, který bere v úvahu potřeby netopýrů.

Tony Mitchell-Jones, Zoltán Bihari, Matti Masing, Luísa Rodrigues: *Ochrana a management podzemních lokalit významných pro netopýry, ediční řada EUROBATS, č. 2 (česká verze), vydalo MŽP se svolením UNEP/EUROBATS, 2010*

Kalendář k Mezinárodnímu roku lesů

Rok 2011 bude Mezinárodním rokem lesů. Správa KRNP proto již v průběhu letošního roku shromažďovala výjimečné fotografie k tomuto tématu. z nich vznikl nástěnný kalendář na rok 2011, který je nyní k dostání na pultech informačních center a muzeí Správy KRNP.

„Je to poprvé, co si veřejnost může zakoupit kalendář správy národního parku. Nechtěli jsme ale jít jen cestou samotných fotografií, i když působivých. Doplnili jsme proto každý snímek také velmi stručnou informací o tom, proč je zajímavý a jakou má vazbu ke krkonošským lesům,“ říká ředitel organizace Jan Hřebečka.

Výroční zpráva České geologické služby

Nejnovější výroční zpráva ČGS – za rok 2009 – obsahuje kromě obvyklých kapitol o jednotlivých oborech činnosti organizace řadu informací navíc. Zatímco ta loňská, jubilejní, byla zaměřena na 90. výročí založení ČGS, a obsahovala proto i stručné exkurzy do historie, tentokrát je prostor věnován spíše aktuálním událostem a projektům. a také lidem, kteří stojí za úspěšnými aktivitami organizace. Nezapomíná však ani na jejich předchůdce, o čemž svědčí rozhovor s nestorem české geologie dr. Arnoštem Dudkem. Výroční zpráva je ke stažení na www.geology.cz v sekci Ke stažení.

Petr Maděra

Radek Drahný,
tiskový mluvčí Správy KRNP

TÝKÁ SE TO TAKÉ TEBE

UHERSKÉ HRADIŠTĚ • UHERSKÝ BROD • 22. - 28. 11. 2010

XXXV. ročník mezinárodní soutěže filmů

XXXII. ročník fotosoutěže

dětská výtvarná a literární soutěž

semináře, besedy, přednášky, konference, výstavy

umělecké a společenské programy

Vyhlašují Ministerstvo životního prostředí ČR, Zlínský kraj, města Uherské Hradiště, Uherský Brod,
Odborový svaz pracovníků kulturních zařízení. Pořadatel Klub kultury Uherské Hradiště - www.kkuh.cz

www.tsttt.cz

klub kultury
uherské hradiště

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí ■ Ročník XX, číslo 11/2010 ■ Vychází 11 čísel ročně ■ Vydává Ministerstvo
životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 040, www.mzp.cz ■ Odpovědná redaktorka
Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail: hana.kolarova@tiscali.cz ■ Grafická úprava, tisk a distribuce Impax, spol. s r. o.;
fotografie bez uvedení zdroje jsou z archivu Impax, spol. s r. o. ■ Prosíme zájemce o odběr Zpravodaje MŽP, Věstníku MŽP,
aby svou žádost a adresu k zaslání oznámili na e-mail: zpravodaj@mzp.cz – budou tato periodika dostávat zdarma.
Na stejný e-mail můžete psát i své dotazy a náměty. ■ MK ČR E 6189 ■ ISSN – tištěná verze 0862-9005

